

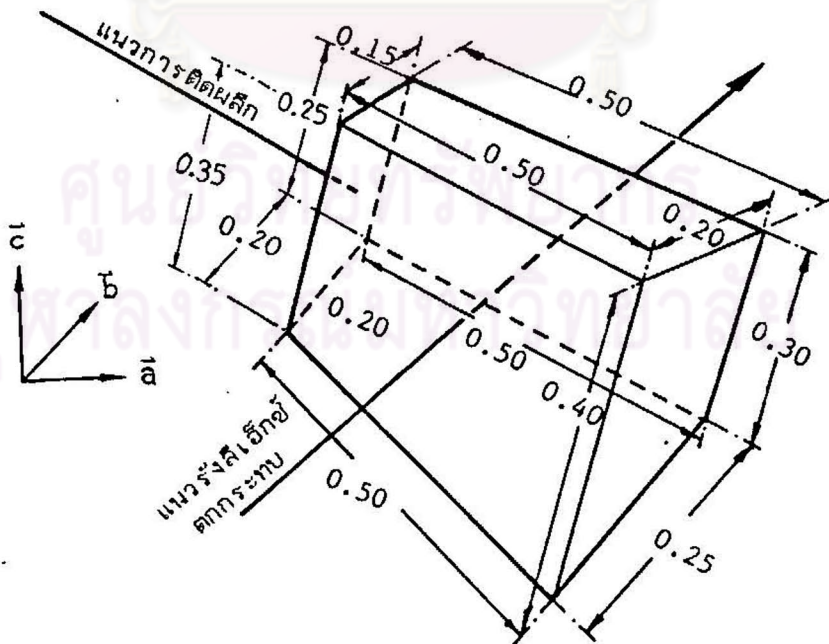

บทที่ 5

การทดลอง และการศึกษาโครงสร้างผลึก

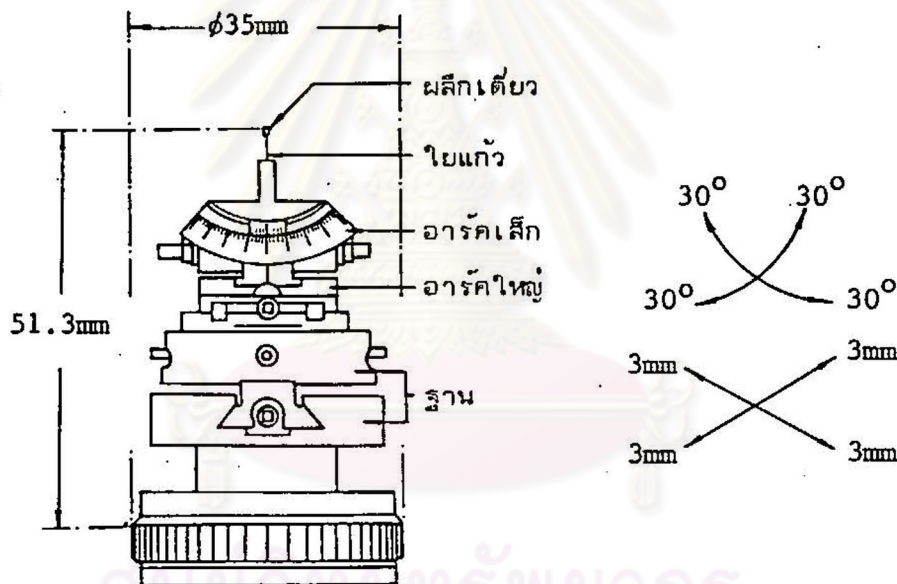
5.1 ลักษณะทั่วไป และการเลือกผลึกเดี่ยว

ผลึกของกรดไฮเพอร์นิคที่ไปในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะทั่วไป เป็นรูปทรงเรขาคณิตขนาดใหญ่ โปร่งใส ดังนั้นในการเลือกผลึกเดี่ยวเบื้องต้นจึงใช้กล้องจุลทรรศน์กับแสงโพลาไรส์ตรวจลึบความสามารถของผลึกว่าผลึกไม่มีรอยร้าว และไม่เป็นผลึกแฝด โดยนำผลึกมาวางไว้ระหว่างแผ่นโพลาไรเซอร์ กับแผ่นอนาไลเซอร์ ที่วางตั้งฉากกัน ถ้าผลึกมีรอยร้าว จะเห็นเป็นเส้นสว่างได้ชัดเจน ผลึกที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการตัดผลึกให้มีขนาดเล็กลง พอเหมาะสำหรับใช้ในการถ่ายภาพ เพื่อเก็บข้อมูลความเข้ม ลักษณะของผลึกเดี่ยวที่ไปเป็นดังแสดงในรูปที่ 5.1

รูปที่ 5.1 แบบจำลองของผลึกที่มีรูปร่างและขนาด (มิลลิเมตร) ใกล้เคียงผลึกจริง

หลังจากได้ผลึกที่ต้องการแล้ว ติดผลึกที่ปลายของใยแก้วด้วยกาวคานาดาบัลซัม (canada balsam) โดยติดให้ด้านยาวของผลึกขนานกับแนวแกนของใยแก้ว ใยแก้วที่ใช้ยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร นำปลายของใยแก้วอีกด้านหนึ่งเสียบบนยอดของหัวโกนิโอมิเตอร์ (goniometer head) โดยหัวโกนิโอมิเตอร์ประกอบด้วยอาร์ค 2 อาร์ค คือ อาร์คใหญ่ และอาร์คเล็ก ซึ่งอยู่ในแนวขวางตั้งฉากซึ่งกันและกัน บนอาร์คทั้งสองมีสเกลสำหรับปรับแกนของผลึก ซึ่งสามารถปรับได้เป็นมุม ± 30 องศา เพื่อใช้จัดแกนผลึกให้ตรงตามความต้องการ และใช้อาร์คมีฐานที่เลื่อนได้อีก 2 ชั้น ซึ่งสามารถปรับฐานให้เลื่อนได้เป็นระยะ ± 3 มิลลิเมตร เพื่อใช้ปรับให้ผลึกนิ่งในขณะที่ย้อม ดังแสดงในรูปที่ 5.2

รูปที่ 5.2 หัวโกนิโอมิเตอร์ขณะมีผลึกเดี่ยวติดอยู่

ในการตรวจสอบผลึกว่าเป็นผลึกเดี่ยวหรือไม่นั้น ใช้การถ่ายภาพออสซิลเลชัน โดยให้ผลึกหมุนด้วยมุม ± 15 องศา และใช้เวลาในการถ่ายภาพประมาณ 30 นาที ถ้าผลึกที่เลือกเป็นผลึกเดี่ยว จะได้ลักษณะของจุดสะท้อนซึ่งปรากฏบนฟิล์มเป็นจุดเดี่ยว ๆ

5.2 การหาความหนาแน่นของผลึกกรดไฮเพอริติก

เนื่องจากผลึกกรดไฮเพอริติกที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผลึกที่มีน้ำหนักเบามาก ไม่สามารถหาความหนาแน่นด้วยวิธีการแทนที่น้ำได้ จึงต้องใช้วิธีการลอยตัว ในของเหลวที่มีความหนาแน่นใกล้เคียง

เคียงกับผลึก จากผลการทดลอง พบว่าผลึกจมในน้ำซึ่งมีความหนาแน่น 1.000 กรัม/ซม.³ และผลึกลอยในเตตระเอธิลีนไกลคอล (tetraethylene glycol) ซึ่งมีความหนาแน่น 1.124 กรัม/ซม.³ ดังนั้น เมื่อเอาของเหลวทั้งสองชนิดข้างต้นผสมกันในอัตราส่วน 0.10:2.90 คำนวณหาความหนาแน่นได้ 1.120 กรัม/ซม.³ (Int. table. Vol. III) พบว่าผลึกแขวนลอยอยู่ได้ นั่นคือความหนาแน่นของผลึกที่ได้จากการทดลอง (D_m) เป็น 1.120 กรัม/ซม.³

$$\text{จาก } D = \frac{MZ}{V} \times 1.66 \times 10^{-24} \text{ กรัม/ซม.}^3 \quad (5.1)$$

เมื่อ Z คือจำนวนโมเลกุลในหนึ่งหน่วยเซลล์

M คือน้ำหนักโมเลกุลของผลึก มีค่าเท่ากับ 234.34

V คือปริมาตรของหนึ่งหน่วยเซลล์ มีค่าเท่ากับ $2,779.9 \times 10^{-24}$ ซม.³

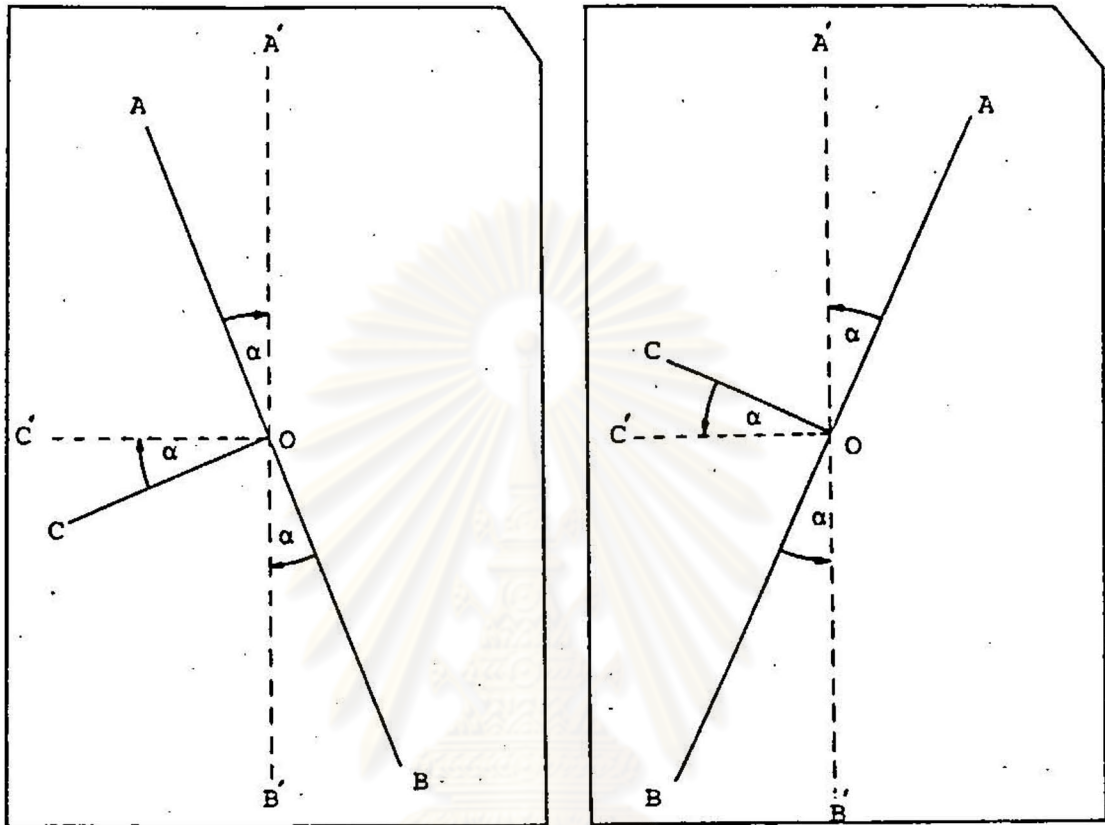
จากการแทนค่า D_m ซึ่งเป็นค่าความหนาแน่นจากการทดลองลงในสมการ (5.1) จะคำนวณได้ค่า Z เป็น 8.004 แต่เนื่องจากค่า Z ต้องเป็นเลขจำนวนเต็ม ดังนั้น Z จึงมีค่าเท่ากับ 8 เมื่อแทนค่านี้กลับลงในสมการ (5.1) เพื่อคำนวณค่าความหนาแน่นของผลึกจากการคำนวณ (D_c) ปรากฏว่าได้ค่า D_c เป็น 1.119 กรัม/ซม.³

5.3 การปรับแกนผลึก

ก่อนที่จะนำผลึกเดี่ยวซึ่งติดบนหัวโกนิโอมิเตอร์ไปถ่ายภาพแบบต่าง ๆ ด้วยรังสีเอ็กซ์ เช่น การถ่ายภาพแบบผลึกหมุน แบบไวซ์เซ็นเบอร์ก์ หรือแบบพรเซล์สัน สิ่งสำคัญที่ต้องกระทำก่อนอื่นคือ การปรับแกนของผลึก โดยปรับให้แกนหมุนของผลึกตั้งได้ฉากกับแนวของรังสีเอ็กซ์

ขั้นแรกต้องปรับแกนผลึกแบบหยาบ ๆ ก่อน โดยการถ่ายภาพออสซิลเลชันมุมแคบ โดยให้ผลึกหมุนด้วยมุม ± 15 องศา การถ่ายภาพแต่ละครั้งต้องจัดให้อาร์คอันหนึ่งตั้งฉากกับรังสีเอ็กซ์ และหันสเกลออกเพื่ออ่านค่ามุมได้สะดวก ใช้เวลาในการถ่ายภาพประมาณ 30 นาที จากรูปที่ 5.3 สัมมติเป็นภาพถ่ายเมื่ออาร์คใหญ่ตั้งฉากกับรังสีเอ็กซ์ จุดสะท้อนของเส้นระนาบที่ 0 ปรากฏตามแนว AB โดยแนว OC เป็นแกนหมุนของผลึก ซึ่งยังไม่ตั้งฉากกับลำรังสีเอ็กซ์ วัดมุมที่ต้องปรับได้ α องศา ดังนั้นต้องปรับอาร์คใหญ่ α องศา ทำให้แกนหมุนของผลึกปิดไปอยู่ที่แนว OC' ซึ่งตั้งฉากกับลำรังสีเอ็กซ์ และแนวระนาบที่ 0 ปิดไปด้วยมุม α เช่นเดียวกันไปอยู่ที่แนว A'B' ในกรณีรูปที่ 5.3 (ก) ต้องปรับมุมไปทางบวก และรูปที่ 5.3 (ข) ต้องปรับมุมไปทางลบ เมื่อปรับอาร์คใหญ่แล้ว ต้องปรับอาร์คเล็กในทำนองเดียวกัน ทำสลับกันจนแกนผลึก

ผิดที่ไปน้อยกว่า 1-2 องศา จึงปรับละเอียดต่อไป

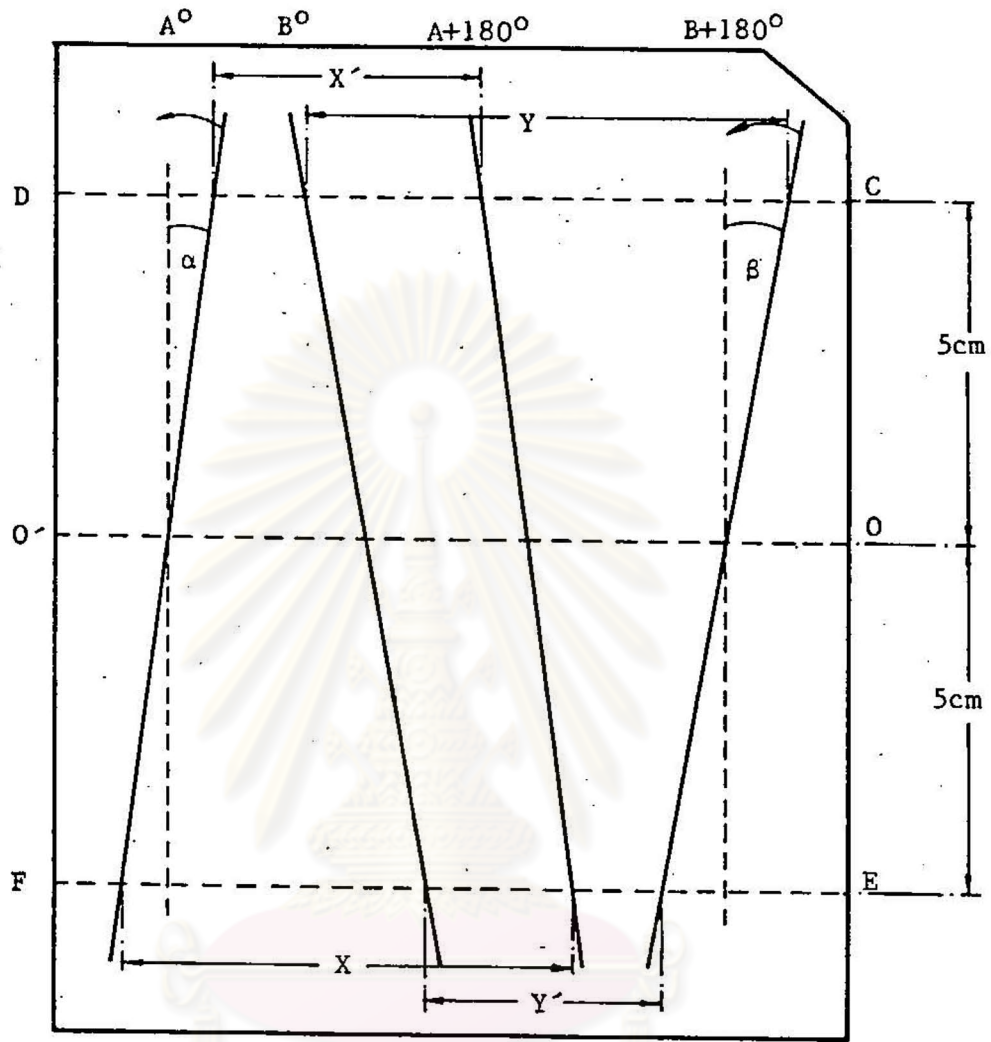
(ก)

(ข)

รูปที่ 5.3 มุมและทิศทางที่ต้องปรับอาร์คในการปรับแกนผลึก

ขั้นต่อมาเป็นการปรับแกนผลึกอย่างละเอียด โดยการถ่ายภาพออสซิลเลชันมุมแคบเช่นเดียวกับวิธีการปรับหยาบ โดยถ่ายภาพของอาร์คทั้งสองบนฟิล์มเดียวกัน ผลิตให้แต่ละอาร์คตั้งฉากกับรังสีเอ็กซ์ 2 ครั้ง สลับกันไป เวลาในการถ่ายแต่ละครั้งประมาณ 30-40 นาที และเลื่อนกลไกฟิล์มเพื่อบันทึกภาพการเลี้ยวเบนบนฟิล์มเดียวกัน จากรูปที่ 5.4 สัมผัสลำดับการถ่ายภาพมีดังนี้

1. อาร์คใหญ่ตั้งฉากกับรังสีเอ็กซ์ หันล่เกลเข้าเมื่อหัวโกนโอมิเตอร์อยู่ที่ A องศา
2. อาร์คเล็กตั้งฉากกับรังสีเอ็กซ์ หันล่เกลเข้าเมื่อหัวโกนโอมิเตอร์อยู่ที่ B องศา
3. อาร์คใหญ่ตั้งฉากกับรังสีเอ็กซ์ หันล่เกลออกเมื่อหัวโกนโอมิเตอร์อยู่ที่ A + 180 องศา
4. อาร์คเล็กตั้งฉากกับรังสีเอ็กซ์ หันล่เกลออกเมื่อหัวโกนโอมิเตอร์อยู่ที่ B + 180 องศา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 5.4 การหาค่ามุมในการปรับแกนหมุนอย่างละเอียด

ค่าของมุมที่ต้องปรับหาได้โดยลากเส้นตรง OO' ผ่านจุดกึ่งกลางเงาของตัวสกัดรังสี-
เอ็กซ์ (beam stop) ของแต่ละครั้ง ลากเส้นตรง CD, EF ขนานกับเส้นตรง OO' โดยมี
ระยะห่างจากเส้นตรง OO' เป็น 5 เซนติเมตร ค่ามุมที่ต้องแก้บนอาร์คใหญ่ และอาร์คเล็กเป็น
 α และ β องศา ตามลำดับ ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$2 \tan \alpha = \frac{|X-X'|}{10}$$

$$2 \tan \beta = \frac{|Y-Y'|}{10}$$

$$\begin{aligned} \alpha &= \tan^{-1} \frac{|X-X'|}{20} \\ \beta &= \tan^{-1} \frac{|Y-Y'|}{20} \end{aligned} \quad (5.2)$$

โดยที่ค่า X , X' , Y และ Y' เป็นระยะ (เช่นติเมตร) ที่วัดได้โดยตรงจากแผ่นฟิล์ม เมื่อปรับอาร์คทั้งสองไปเป็นมุม α และ β แล้ว ถ่ายภาพปรับละเอียดในตำแหน่งเดียวกันนี้ซ้ำอีกจนกระทั่งได้ระยะ $X = X'$ และ $Y = Y'$ จึงแสดงว่าแกนหมุนของผลึกตั้งฉากกับรังสีเอ็กซ์อย่างถูกต้อง

5.4 การถ่ายภาพแบบผลึกหมุน

หลังจากปรับแกนหมุนของผลึกให้ตั้งฉากกับลำรังสีเอ็กซ์เรียบร้อยแล้ว จึงนำผลึกมาถ่ายภาพด้วยวิธีผลึกหมุน เพื่อคำนวณค่าคงที่โครงสร้างผลึกตามแนวแกนหมุน ในที่นี้เลือกแกน a เป็นแกนหมุน การถ่ายภาพแบบผลึกหมุน ใช้กล้องไวซ์เซ็นเบอร์กรังแบบเอ็นราฟ-โนเนเยล์ รังสีเอ็กซ์จากเป้าทองแดงชนิด K_{α} มีความยาวคลื่น 1.5418 \AA ใช้โลหะนิกเกิลเป็นตัวกรอง (filter) รังสีเอ็กซ์

รูปที่ 5.5 (ก) ภาพถ่ายแบบผลึกหมุนรอบแกน a ของผลึกกรดไซเพอริกในช่องมุม ± 50 องศา ใช้รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_{α} ณ ที่ 35 กิโลโวลต์ 20 มิลลิแอมป์ มี Ni เป็นตัวกรองรังสีเอ็กซ์ ใช้เวลาถ่ายภาพ 9 ชั่วโมง

ตารางที่ 5.1 แสดงการหาค่าคงที่โครงผลึกตามแกน a จากภาพถ่ายแบบผลึกหมุนเมื่อใช้ CuK_α
 $(\lambda = 1.5418 \text{ \AA}) \quad r = 28.65 \text{ มม.}$

h	$2Y_h$ (มม.)	$\tan v = \frac{Y_h}{r}$	$\sin v$	$\frac{a}{\lambda} = \frac{h}{\sin v}$	a (\AA)
1	11.10	0.194	0.190	5.26	8.11
2	23.50	0.410	0.379	5.27	8.13
3	39.50	0.689	0.568	5.29	8.15
4	66.50	1.160	0.757	5.28	8.14
					$\langle a \rangle = 8.13$

รูปที่ 5.5 (ข) ภาพถ่ายแบบผลึกหมุนรอบแกน c ของผลึกกรดไซเพอริคในช่วงมุม ± 50 องศา ใช้รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_α ที่ 35 กิโลโวลต์ 20 มิลลิแอมป์ นิ Ni เป็นตัวกรองรังสีเอ็กซ์ ใช้เวลาถ่ายภาพ 9 ชั่วโมง

ตารางที่ 5.2 แสดงการหาค่าคงที่โครงสร้างผลึกตามแกน c จากภาพถ่ายแบบผลึกหมุน เมื่อใช้ CuK_α
 ($\lambda = 1.5418 \text{ \AA}$) $r = 28.65 \text{ มม.}$

1	$2Y_1$ (มม.)	$\tan v = \frac{Y_1}{r}$	$\sin v$	$\frac{c}{\lambda} = \frac{1}{\sin v}$	c (\AA)
1	3.20	0.056	0.056	17.93	27.65
2	6.40	0.112	0.111	18.02	27.78
3	9.70	0.169	0.167	17.97	27.71
4	13.10	0.229	0.223	17.95	27.67
5	16.60	0.290	0.278	17.97	27.70
6	20.30	0.354	0.334	17.97	27.70
7	24.30	0.424	0.390	17.93	27.64
					$\langle c \rangle = 27.69$

ตารางที่ 5.1 และ 5.2 แสดงการคำนวณค่าคงที่โครงสร้างผลึกตามแนวแกน a และ c โดยอาศัยความสัมพันธ์ของสมการ (2.30) ผลที่ได้คือ ค่าของ a และ c มีค่าเท่ากับ 8.13 และ 27.69 อังสตรอม (\AA) ตามลำดับ ค่าของ a และ c ที่คำนวณได้นี้เป็นค่าที่ใช้ในการคำนวณทั่วไปเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งค่าคงที่โครงสร้างผลึกอย่างละเอียดจะหาได้จากวิธีการถ่ายภาพแบบผลึกผง (powder method) โดยจะได้กล่าวต่อไปในภายหลัง

5.5 การถ่ายภาพแบบไวซ์เชินเบอร์ก์

หลังจากนำผลึกไปถ่ายภาพแบบผลึกหมุน เรียบร้อยแล้ว ขึ้นต่อไปถึงนำผลึกที่ปรับแกนแล้วนั้นมาถ่ายภาพแบบไวซ์เชินเบอร์ก์ เพื่อหาข้อมูลที่เหลือของผลึก คือ ค่าคงที่โครงสร้างผลึก b, c และมุม α ซึ่งทราบได้เมื่อใช้แกน a เป็นแกนหมุน หรือค่า a, b และมุม γ ในกรณีใช้ c เป็นแกนหมุน นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้เพิ่มขึ้นจากการถ่ายภาพแบบไวซ์เชินเบอร์ก์ คือ การตรวจสอบหาหมู่สมมาตรสามมิติของผลึก และการเก็บข้อมูลความเข้มของจุดสะท้อน (hkl) ต่าง ๆ

การถ่ายภาพผลึกแบบไวซ์เชินเบอร์ก์ ใช้กล้องไวซ์เชินเบอร์ก์แบบเอ็นราฟ-โนเนียล (Enraf-Nonius Weissenberg Y801) รังสีเอ็กซ์จากเป้าทองแดงชนิด K_α ความยาวคลื่น

1.5418 Å Ni เป็นตัวกรองรังสีเอ็กซ์ที่ 35 กิโลโวลต์ 20 มิลลิแอมป์ จะถ่ายภาพให้
 ผลึกหมึกสับไปมาในช่วง ± 110 องศา โดยฟิล์มจะเคลื่อนที่อยู่นิ่ง ± 55 มิลลิเมตร ตารางที่
 5.3 แสดงค่ามุมเอียง μ_h และระยะเลื่อน S_h ของระนาบจุดสะท้อน hkl ที่ $h = 1$ ถึง 4
 ตามแนวแกน a และตารางที่ 5.4 แสดงค่ามุมเอียง μ_1 และระยะเลื่อน S_1 ของระนาบ
 จุดสะท้อน hkl ชั้นที่ $l = 1$ ถึง 7 ตามแนวแกน c โดยคำนวณได้จากสมการ (2.34)
 และ (2.35)

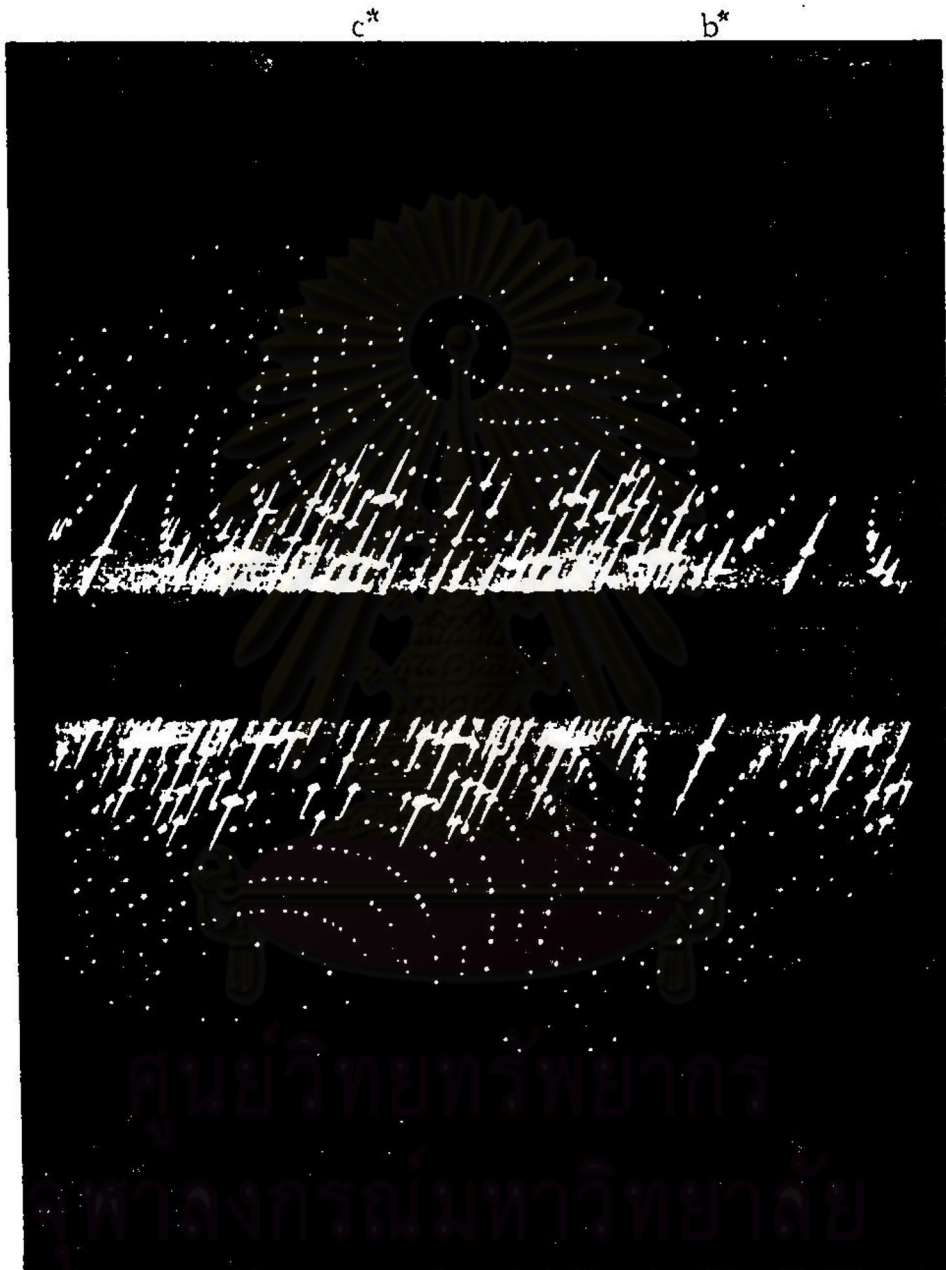
ตารางที่ 5.3 แสดงค่ามุมเอียง μ_h และระยะเลื่อน S_h เมื่อ a เป็นแกนหมุน

ระนาบที่	Y_h (มม.)	μ_h (องศา)	S_h (มม.)
1k1	5.6	5.5	2.5
2k1	11.8	11.0	4.9
3k1	19.8	16.5	7.6
4k1	33.3	22.3	10.4

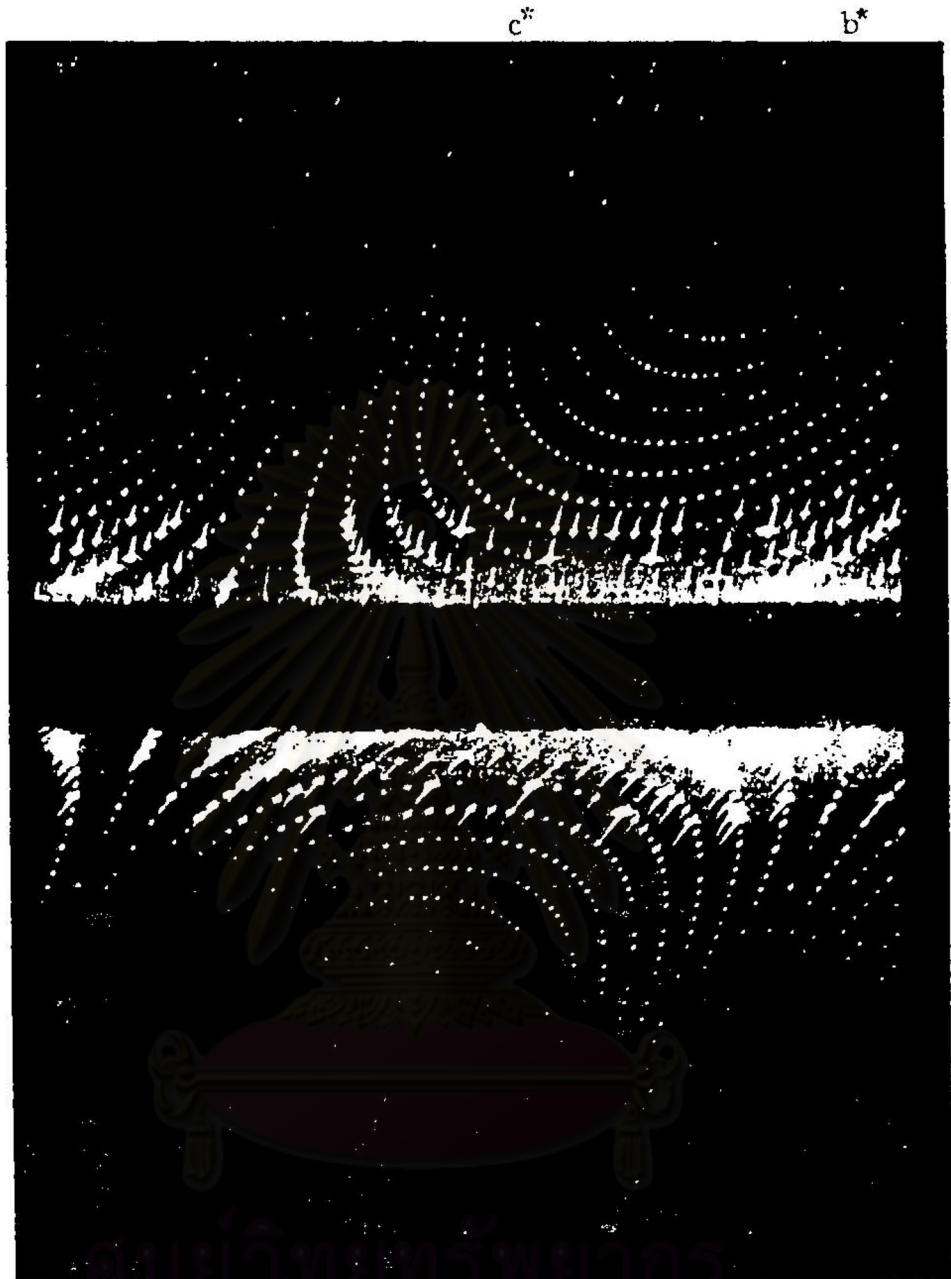
ตารางที่ 5.4 แสดงค่ามุมเอียง μ_1 และระยะเลื่อน S_1 เมื่อ c เป็นแกนหมุน

ระนาบที่	Y_1 (มม.)	μ_1 (องศา)	S_1 (มม.)
hk1	1.6	1.6	0.7
hk2	3.2	3.2	1.4
hk3	4.9	4.8	2.2
hk4	6.6	6.4	2.9
hk5	8.3	8.0	3.6
hk6	10.2	9.6	4.3
hk7	12.2	11.3	5.1

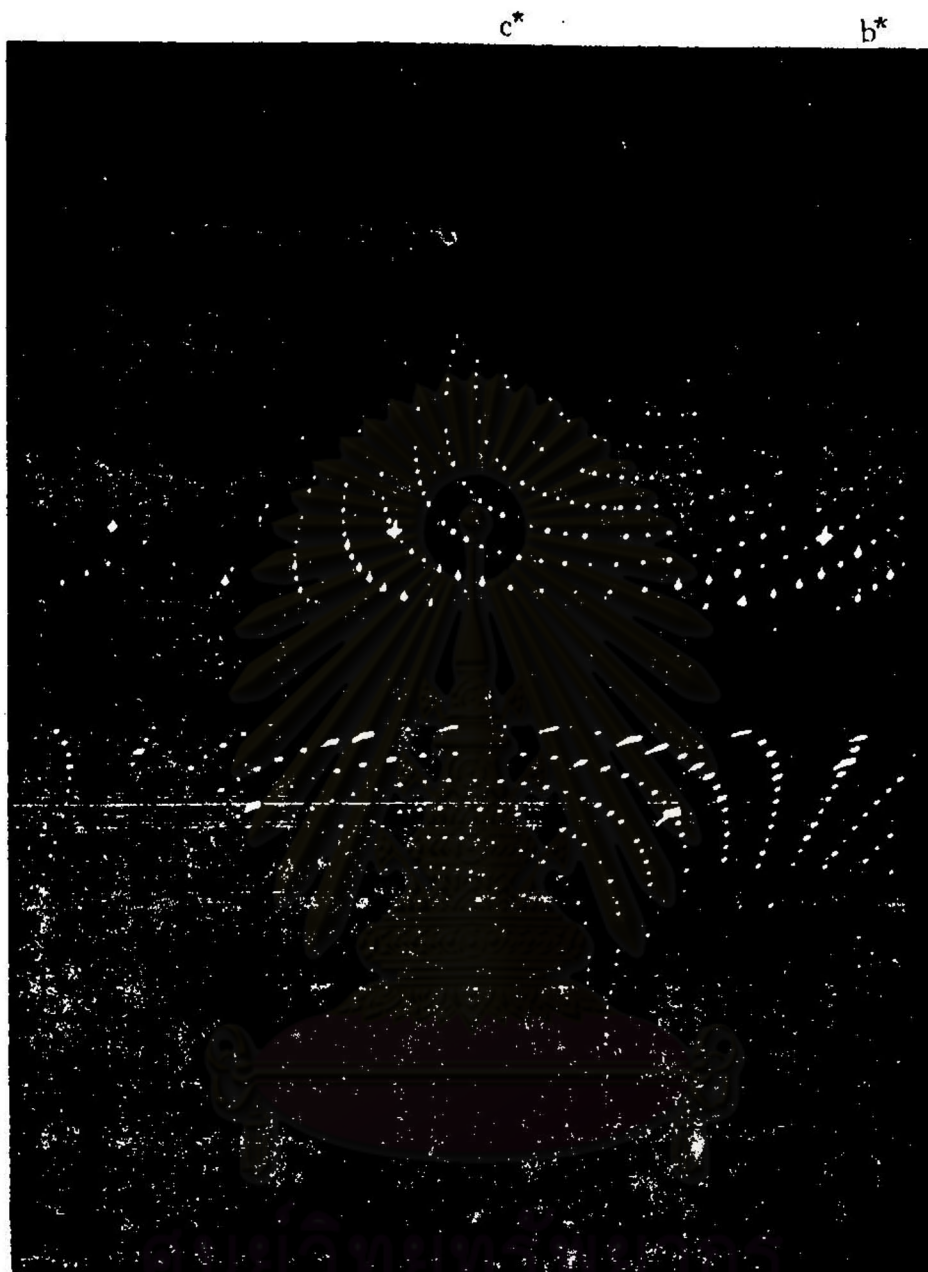
ภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ริกตามแนวแกน a และ c แสดงถึงรูปที่ 5.6 (ก), (ข), (ค), (ง) และ (จ) ตามลำดับ

รูปที่ 5.6 (ก) ภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ริกขนาดที่ 0 ขึ้น ok1 ของผลึกกรดไขมันเฟอร์ริก เมื่อ a เป็นแกนหมุน โดยใช้รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_α ที่ 35 กิโลโวลต์ 20 มิลลิแอมป์ มี Ni เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 99 ชั่วโมง

รูปที่ 5.6 (ข) ภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ที่ 1 ชั้น 1×1 ของผลึกกรดไฮเพอร์นิก เมื่อ a เป็นแกนหมุน โดยใช้รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_α ณ ที่ 35 กิโลโวลต์ 20 มิลลิแอมป์ มี Ni เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 99 ชั่วโมง

รูปที่ 5.6 (ค) ภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ที่ 2 ชั้น 2k1 ของผลึกกรดไซเพอริก เมื่อ a เป็นแกนหมุน โดยใช้รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_α ณ ที่ 35 กิโลโวลท์ 20 มิลลิแอมป์ ผ Ni เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 99 ชั่วโมง

a*

b*

รูปที่ 5.6 (ง) ภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ที่ระนาบที่ 0 ชั้น hko ของผลึกกรดไฮเพอร์นิค เมื่อ c เป็นแกนหมุน โดยใช้รังสีแคโทด CuK_α ๓ ที่ 35 กิโลโวลต์ 20 มิลลิแอมป์ มี Ni เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 70 ชั่วโมง

รูปที่ 5.6 (จ) ภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ระยะนาบที่ 1 ชั้น hkl ของผลึกกรดไฮเพอริติก เมื่อ C เป็นแกนหมุน โดยใช้รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_{α} ณ ที่ 35 กิโลโวลต์ 20 มิลลิแอมป์ มี Ni เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 70 ชั่วโมง

กรณีใช้แกน a เป็นแกนหมุน บนภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ก็จะปรากฏแกน b^* และ c^* การคำนวณ เพื่อหาค่าคงที่โครงสร้างที่เหลือจะโยกจากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ระนาบที่ 0 โดยจะต้องลองกำหนดค่าดัชนีผลเลอริ่งของจุดสะท้อนบนเส้นเซ็นทรัลแลททิส์หลาย ๆ จุด วัดระยะ Z ของคู่จุดสะท้อนที่สมมูลกันเหล่านั้นแทนลงในสมการ (2.39) หรือ (2.40) เพื่อคำนวณค่าคงที่โครงสร้าง ถ้าได้ค่าใกล้เคียงกันก็แสดงว่าค่าดัชนีผลเลอริ่งที่กำหนดถูกต้อง และได้ค่าคงที่โครงสร้างที่ถูกต้องด้วย ตารางที่ 5.5 และ 5.6 แสดงผลการคำนวณค่าคงที่โครงสร้างตามแนวแกน b และแกน c พบว่ามีค่าเท่ากับ 12.45 และ 27.66 อังสตรอม (\AA) ตามลำดับ ระยะระหว่างแกน b^* และ c^* บนภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์มีค่าเท่ากับ 45 มิลลิเมตร นั่นคือ มุม α^* มีค่าเท่ากับ 90 องศา แสดงว่ามุม α มีค่าเป็น 90 องศา และจากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ระนาบที่ 0 เมื่อใช้แกน c เป็นแกนหมุน วัดระยะระหว่างแกน a^* และ b^* ได้ 45 มิลลิเมตร จึงแสดงว่ามุม γ มีค่าเท่ากับ 90 องศา

จากการทราบค่าของ a , b , c , α และ γ พบว่า $a \neq b \neq c$ มุม $\alpha = \gamma = 90$ องศา และทราบสมมาตรรอบแกนทั้งสาม จึงสรุปได้ว่า ผลึกกรตไอโซเพอริมิคจัดอยู่ในระบบออร์โธรอมบิก (orthorhombic) ซึ่งมีคุณสมบัติว่า $a \neq b \neq c$ และ $\alpha = \beta = \gamma = 90$ องศา

ตารางที่ 5.5 แสดงผลการคำนวณค่าคงที่โครงสร้างตามแนวแกน b จากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ระนาบที่ 0 ชั้น $0k1$

h	k	l	Z (มม.)	$\sin (Z/\sqrt{5})$	$\frac{b}{k} = \frac{\lambda}{2 \sin \frac{Z}{\sqrt{5}}}$	b (\AA)
0	4	0	32.00	0.247	3.12	12.47
0	6	0	48.75	0.371	2.07	12.45
0	8	0	66.40	0.495	1.56	12.45
0	10	0	85.50	0.619	1.24	12.45
						$\langle b \rangle = 12.45$

ตารางที่ 5.6 แสดงผลการคำนวณค่าคงที่โครงผลึกตามแนวแกน c จากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ที่
ระนาบที่ 0 ขึ้น okl

h	k	l	Z (มม.)	$\sin (Z / \sqrt{5})$	$\frac{c}{l} = \frac{\lambda}{2 \sin \left(\frac{Z}{\sqrt{5}} \right)}$	c (Å)
0	0	4	14.30	0.111	6.92	27.68
0	0	8	28.80	0.223	3.46	27.67
0	0	10	36.20	0.279	2.76	27.65
0	0	12	43.70	0.334	2.30	27.65
						<c> = 27.66

5.6 การถ่ายภาพแบบพร็เซสชัน

การถ่ายภาพด้วยวิธีนี้เป็นที่นิยมใช้ในการตรวจหาหมู่สัมมาตรสามมิติของผลึก ทั้งนี้ เพราะภาพถ่ายที่ได้เกิดจากการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กซ์จากผลึกที่มีแกนสำคัญขนควงรอบลำรังสีเอ็กซ์ ทำให้ภาพถ่ายของแต่ละระนาบปรากฏบนฟิล์มตั้งที่เป็นอยู่จริง ในการถ่ายภาพแบบพร็เซสชันนี้ ใช้กล้องฮินกิเกรตติงพร็เซสชันแบบเอ็นราฟ-โนเนียส (Enraf-Nonius Precession FR 504-A) รังสีเอ็กซ์จากเป้าโมลิบดีนัม (Mo) ชนิด K_{α} ความยาวคลื่น 0.7107 Å ที่ 50 กิโลโวลต์ 14 มิลลิแอมป์ มีโลหะเซอร์โคเนียม (Zr) เป็นตัวกรอง ภาพถ่ายพร็เซสชันที่ได้แสดงไว้ในรูปที่ 5.7 (ก), (ข), (ค), (ง), (จ), และ (ฉ) และใช้ค่าของ \bar{m} , r_s , Δ , d^* , Fd^* และ S ดังแสดงในตารางที่ 5.7 และ 5.8

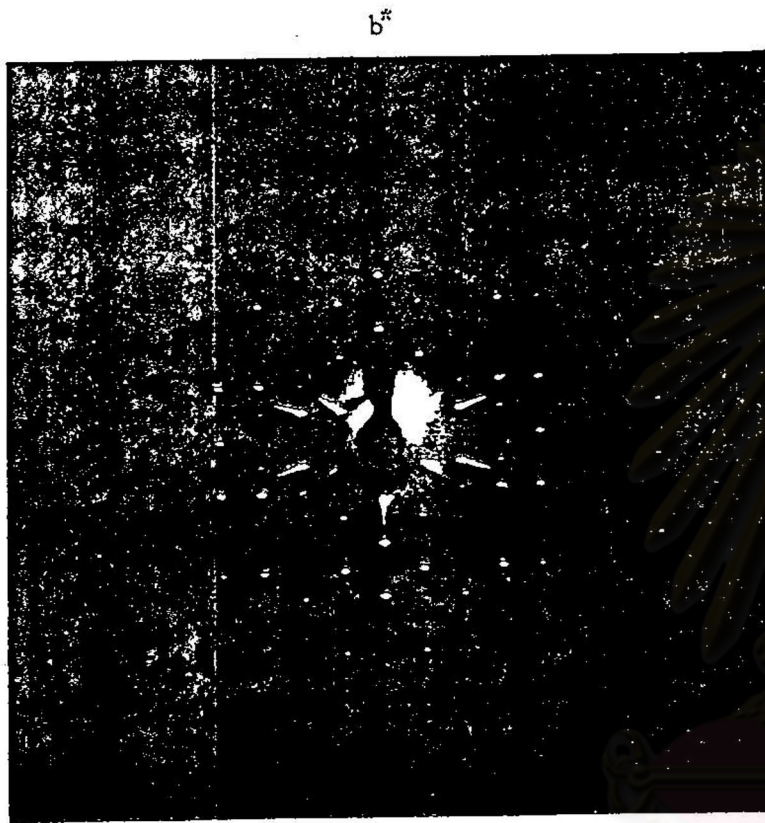
ตารางที่ 5.7 แสดงค่า \bar{u} , r_s , Δ , Fd^* และ S ที่ใช้สำหรับการถ่ายภาพพรเซล์ชั้นในแต่ละระนาบ โดยมีแกน c (27.672 \AA) เป็นแกนพรเซล์ ใช้รังสีเอ็กซ์ MoK_α ($\lambda = 0.7107 \text{ \AA}$)

ระนาบที่	ชั้น	\bar{u} (องศา)	r_s (มม.)	Δ (มม.)	$d^* \left(= \frac{n\lambda}{d} \right)$	Fd^*	S (มม.)
0	hko	20	15	1	0.00	0.00	41.2
1	hk1	20	15	1	0.02	1.54	33.8
2	hk2	20	15	1	0.05	3.08	29.0
3	hk3	20	15	1	0.08	4.62	25.6

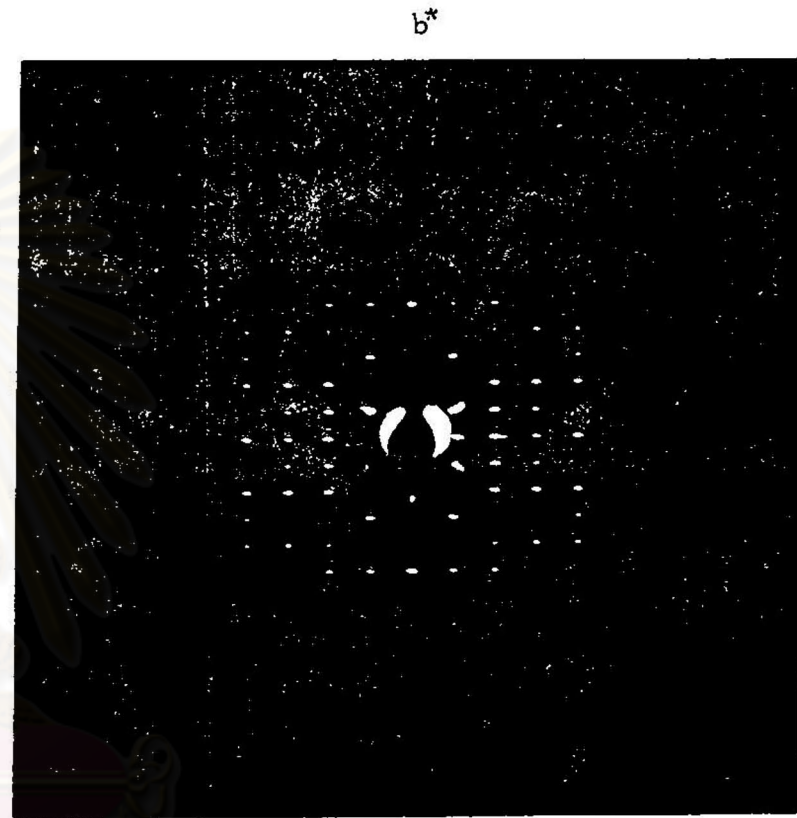
ตารางที่ 5.8 แสดงค่า \bar{u} , r_s , Δ , Fd^* และ S ที่ใช้สำหรับการถ่ายภาพพรเซล์ชั้นในแต่ละระนาบ โดยมีแกน b (12.366 \AA) เป็นแกนพรเซล์ ใช้รังสีเอ็กซ์ MoK_α ($\lambda = 0.7107 \text{ \AA}$)

ระนาบที่	ชั้น	\bar{u} (องศา)	r_s (มม.)	Δ (มม.)	$d^* \left(= \frac{n\lambda}{d} \right)$	Fd^*	S (มม.)
0	h0l	20	15	1	0.00	0.00	41.2
1	h1l	20	15	1	0.06	3.45	28.1
2	h2l	20	15	1	0.11	6.90	21.9
3	h3l	20	20	1	0.17	10.34	23.9

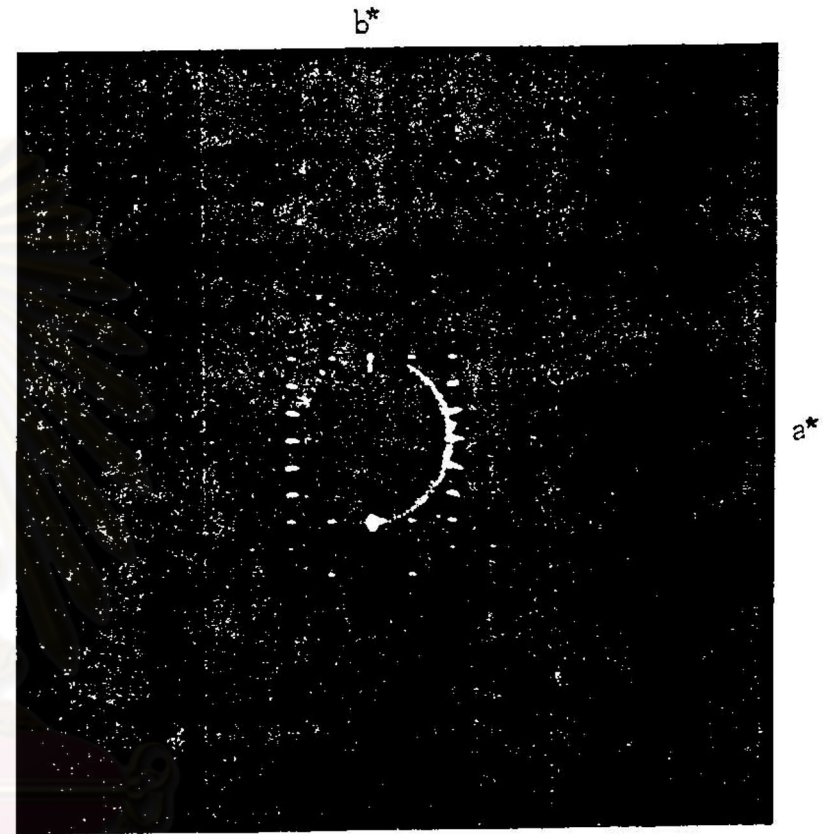
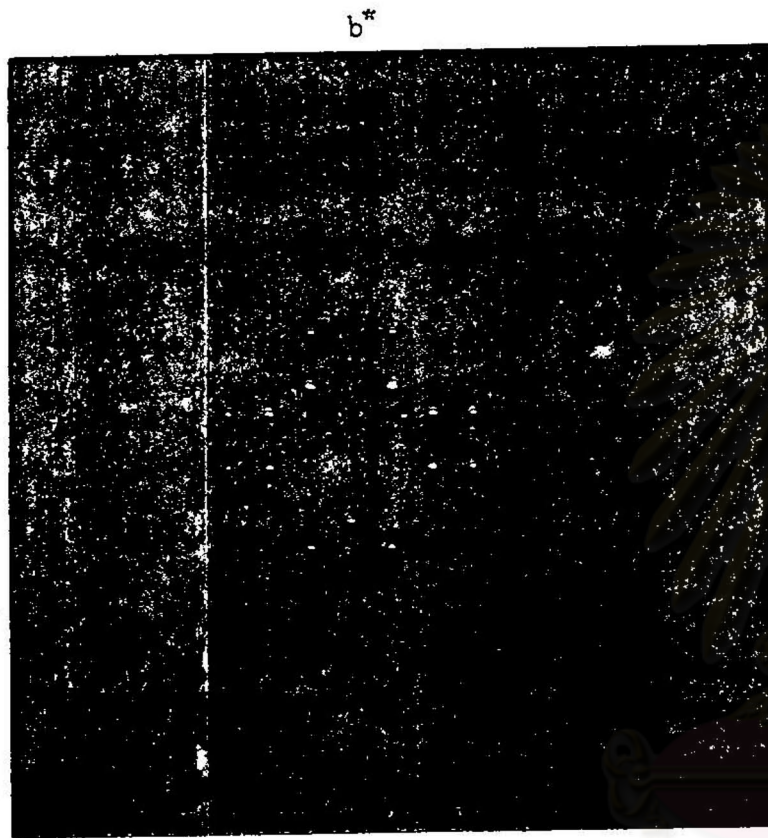
จากภาพถ่ายพรเซล์ชั้นระนาบที่ 0 เมื่อแกน c เป็นแกนพรเซล์ สามารถคำนวณหาค่าคงที่โครงผลึก a และ b ได้ ประกอบกับจากภาพถ่ายพรเซล์ชั้นระนาบที่ 0 เมื่อแกน b เป็นแกนพรเซล์ สามารถคำนวณหาค่าคงที่โครงผลึก a และ c ได้ โดยใช้ความสัมพันธ์จากสมการ (3.27) ซึ่งผลการคำนวณค่าคงที่โครงผลึกแสดงในตารางที่ 5.9, 5.10 และ 5.11

รูปที่ 5.7 (ก) ภาพถ่ายพรเซล์ชั้นระนาบที่ 0 ชั้น hko เมื่อแกน c เป็นแกนพรเซล์ $\bar{\mu} = 30$ องศา (MoK $_{\alpha}$ 50 กิโลโวลต์ 14 มิลลิแอมป์ Zr เป็นตัวกรอง ไข่เวลาถ่ายภาพ 200 ชั่วโมง)

รูปที่ 5.7 (ข) ภาพถ่ายพรเซล์ชั้นระนาบที่ 1 ชั้น hkl เมื่อแกน c เป็นแกนพรเซล์ $\bar{\mu} = 30$ องศา (MoK $_{\alpha}$ 50 กิโลโวลต์ 14 มิลลิแอมป์ Zr เป็นตัวกรอง ไข่เวลาถ่ายภาพ 200 ชั่วโมง)

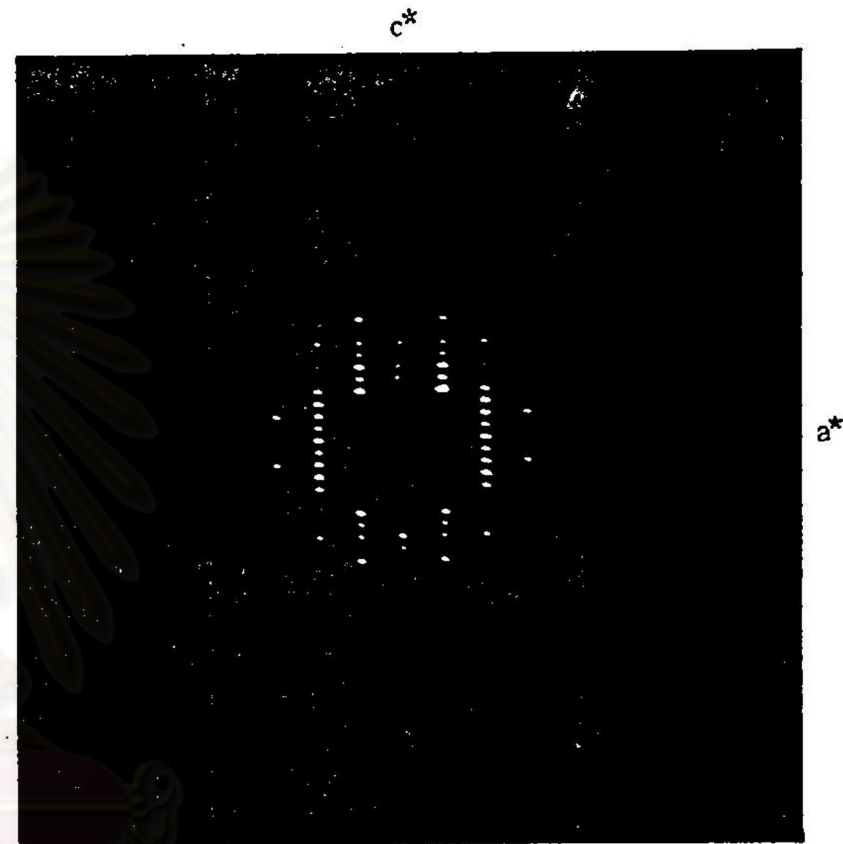

รูปที่ 5.7 (ค) ภาพถ่ายพรเซล์ชั้นระนาบที่ 2 ชั้น hk2 เมื่อแกน c เป็นแกนพรเซล์ $\bar{\mu} = 30$ องศา (MoK_{α} 50 กิโลโวลท์ 14 มิลลิแอมป์ Zr เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 200 ชั่วโมง)

รูปที่ 5.7 (ง) ภาพถ่ายพรเซล์ชั้นระนาบที่ 3 ชั้น hk3 เมื่อแกน c เป็นแกนพรเซล์ $\bar{\mu} = 30$ องศา (MoK_{α} 50 กิโลโวลท์ 14 มิลลิแอมป์ Zr เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 200 ชั่วโมง)

รูปที่ 5.7 (ค) ภาพถ่ายพร็เซลล์ชั้นระนาบที่ 0 ชั้น $h0l$ เมื่อแกน b เป็นแกนพร็เซลล์ $\bar{\mu} = 30$ องศา (MoK_{α} 50 กิโลโวลต์ 14 มิลลิแอมป์ Zr เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 200 ชั่วโมง)

รูปที่ 5.7 (จ) ภาพถ่ายพร็เซลล์ชั้นระนาบที่ 1 ชั้น $h1l$ เมื่อแกน b เป็นแกนพร็เซลล์ $\bar{\mu} = 30$ องศา (MoK_{α} 50 กิโลโวลต์ 14 มิลลิแอมป์ Zr เป็นตัวกรอง ใช้เวลาถ่ายภาพ 200 ชั่วโมง)

ตารางที่ 5.9 แสดงค่าคงที่โครงผลึกตามแกน a จากภาพถ่ายพรังเซลล์ย้อนเมื่อ c เป็นแกนพรังเซลล์ ใช้ MoK_α ($\lambda = 0.7107 \text{ \AA}$)

h k l	d_a (มม.)	$\frac{a}{h} = \frac{\lambda \times 60}{d_a}$	a (\AA)
2 6 0	10.50	4.06	8.12
4 0 0	21.00	2.03	8.12
6 4 0	31.50	1.35	8.12
7 4 0	36.80	1.16	8.11
			$\langle a \rangle = 8.12$

ตารางที่ 5.10 แสดงค่าคงที่โครงผลึกตามแกน b จากภาพถ่ายพรังเซลล์ย้อนเมื่อ c เป็นแกนพรังเซลล์ ใช้ MoK_α ($\lambda = 0.7107 \text{ \AA}$)

h k l	d_b (มม.)	$\frac{b}{k} = \frac{\lambda \times 60}{d_b}$	b (\AA)
0 4 0	13.75	3.10	12.40
3 5 0	17.25	2.47	12.36
2 6 0	20.70	2.06	12.36
5 7 0	24.10	1.77	12.38
1 8 0	27.50	1.55	12.40
			$\langle b \rangle = 12.38$

ตารางที่ 5.11 แสดงค่าคงที่โครงผลึกตามแกน c จากภาพถ่ายรังสีเอ็กซ์เมื่อ b เป็นแกนรังสีเอ็กซ์ MoK α ($\lambda = 0.7107 \text{ \AA}$)

h k l	d_c (มม.)	$\frac{c}{l} = \frac{\lambda \times 60}{d_c}$	c (\AA)
2 0 5	7.70	5.54	27.69
2 0 7	10.80	3.95	27.64
2 0 8	12.30	3.47	27.73
2 0 9	13.90	3.07	27.61
4 0 12	18.50	2.30	27.66
			$\langle c \rangle = 27.67$

5.7 ค่าคงที่โครงผลึกอย่างละเอียด

ค่าคงที่โครงผลึกที่คำนวณได้จากภาพถ่ายแบบผลึกหมุน แบบไวซ์เซ็นเบอร์ก์ และแบบพรเซล์ซันนั้นเป็นค่าเบื้องต้น สำหรับค่าคงที่โครงผลึกอย่างละเอียด คำนวณได้จากภาพถ่ายแบบผลึกผง โดยการถ่ายภาพด้วยกล้องกีเคียร์เอกซ์แบบ XDC 700 (XDC 700 Guinier-Hagg focusing camera) วิธีถ่ายภาพผลึกผงทำโดยนำผลึกมาบดให้มีขนาดพอเหมาะ คือมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ยประมาณ 10^{-2} - 10^{-4} เซนติเมตร จากนั้นผสมสารซิลิกอนบริสุทธิ์ 99.99% ($a = 5.43054 \text{ \AA}$) ลงไปประมาณหนึ่งในสามของสารที่ต้องการนำมาถ่ายภาพ เพื่อใช้ซิลิกอนเป็นสารมาตรฐานสำหรับแก้ความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นระบบของมุมแบรกก์ แล้วใช้โทปที่ไม่มีผลต่อการเดินทางของรังสีเอ็กซ์ปิดตรงบริเวณช่องว่างของภาชนะที่ใส่เตรียมสาร เทสารที่ผสมกับซิลิกอนแล้วลงตรงช่องว่างนั้น เคาะภาชนะเพื่อให้สารกระจายไปทั่วภาชนะอย่างสม่ำเสมอ จากนั้นนำสารไปอบรังสีเอ็กซ์ ลักษณะของภาพถ่ายผลึกผงของกรดโซเฟอริกนิกแสดงดังรูปที่ 5.8

รูปที่ 5.8 ภาพถ่ายผลึกผงของผลึกกรดไฮเพอรินิกด้วยกล้องกีเมียร์ - เอกซ์ แบบ XDC 700
ใช้รังสีเอ็กซ์ $\text{Cu K}\alpha_1$ ($\lambda = 1.54051 \text{ \AA}$)

ข้อมูลที่ได้จากภาพถ่ายผลึกผงเพื่อนำมาคำนวณค่าคงที่โครงผลึกอย่างละเอียด คือ ตำแหน่งของเส้นการเลี้ยวเบนที่ปรากฏบนฟิล์ม โดยวัดเทียบกับเส้นแรก หรือเส้นปฐมภูมิ (primary beam) ซึ่งเกิดจากรังสีเอ็กซ์ที่ไม่เกิดการเลี้ยวเบน โดยให้ตำแหน่งเส้นปฐมภูมิเป็น S_0 ส่วนตำแหน่งของเส้นอื่นที่วัดได้ให้เป็น S_n ดังนั้นระยะของตำแหน่งเส้นที่วัดได้ เมื่อเทียบกับเส้นปฐมภูมิเป็น $S_n - S_0$ มิลลิเมตร ขั้นตอนในการคำนวณหลังจากได้ตำแหน่ง S_0 และ $S_n - S_0$ เป็นดังนี้

1. ใช้โปรแกรม GUINEF คำนวณแก้ความผิดพลาดอันเนื่องมาจากความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นระบบของมุมแบรกก์ โดยใช้ S_0 และ $S_n - S_0$ แทนลงในโปรแกรม ผลลัพธ์จะแสดงค่า d , θ และ $(\sin^2 \theta)_{\text{corr}}$.
2. ใช้โปรแกรม CELNEF คำนวณค่า $(\sin^2 \theta)_{\text{cal}}$ สำหรับ hkl ต่าง ๆ โดยอาศัยระบบผลึก และค่าคงที่โครงผลึกอย่างคร่าว ๆ
3. เปรียบเทียบค่า $(\sin^2 \theta)_{\text{corr}}$ ของแต่ละเส้นการเลี้ยวเบนในขั้นตอนที่ 1 กับ $(\sin^2 \theta)_{\text{cal}}$ ของแต่ละดัชนีผลเลอ์ (hkl) ต่าง ๆ ในขั้นตอนที่ 2 ถ้าค่าของ $(\sin^2 \theta)_{\text{corr}}$ มีค่าใกล้เคียงกับค่าของ $(\sin^2 \theta)_{\text{cal}}$ ของดัชนีผลเลอ์ hkl ใด ก็พอจะอนุมานได้ว่าเส้นการเลี้ยวเบนนั้นจะมีดัชนีผลเลอ์เป็น hkl นั้น ซึ่งก็คือการกำหนดดัชนีผลเลอ์ hkl ของเส้นการเลี้ยวเบนแต่ละเส้นนั่นเอง
4. ใช้โปรแกรม CELNEF คำนวณปรับค่าคงที่โครงผลึกอย่างละเอียดด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด โดยใช้ข้อมูลค่า $(\sin^2 \theta)_{\text{corr}}$ ที่กำหนดดัชนีผลเลอ์แล้วเป็นข้อมูลเส้นการเลี้ยวเบนบนฟิล์มวัดได้ 27 เส้น เมื่อผ่านการคำนวณจากขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 4 แล้ว ผลการทดลองแสดงได้ดังตารางที่ 5.12

ตารางที่ 5.12 แสดงข้อมูลจากภาพถ่ายผลึกของกรดไฮเพอริคโดยใช้กล้องกัมมา-เอกซเรย์

แบบ XDC 700

h k l	$S_n - S_o$	$d_{corr.}$	$d_{cal.}$	$(\sin^2 \theta)_{corr.}$	$(\sin^2 \theta)_{cal.}$
0 1 2	16.80	9.21460	9.22029	0.00699	0.006980
1 0 1	19.85	7.80260	7.79537	0.00975	0.009764
0 1 3	21.00	7.37690	7.39371	0.01090	0.010854
1 0 2	22.15	6.99540	7.00587	0.01213	0.012085
1 1 1	23.50	6.59530	6.59451	0.01364	0.013644
1 1 2	25.45	6.09240	6.09564	0.01599	0.015969
0 1 4	25.65	6.04520	6.03745	0.01624	0.016278
0 2 2	27.48	5.64490	5.64514	0.01862	0.018620
1 1 3	28.40	5.46330	5.46826	0.01988	0.019844
0 2 3	30.22	5.13660	5.13601	0.02249	0.022494
1 2 2	33.50	4.63770	4.63590	0.02759	0.027609
1 2 3	35.81	4.34150	4.34128	0.03148	0.031484
1 2 4	38.85	4.00560	4.00959	0.03698	0.036908
2 1 0	40.30	3.86330	3.85932	0.03976	0.039838
2 0 3	41.90	3.71790	3.71765	0.04293	0.042932
2 1 3	43.80	3.55900	3.56025	0.04684	0.046812
0 3 4	44.05	3.53920	3.54116	0.04737	0.047318
1 2 6	46.35	3.36650	3.36488	0.05236	0.052406
2 2 3	49.05	3.18460	3.18610	0.05851	0.058452
2 2 4	51.30	3.04780	3.04782	0.06388	0.063876
2 3 2	55.33	2.83090	2.83211	0.07404	0.073978
1 2 8	55.34	2.83040	2.82971	0.07407	0.074103
0 4 4	55.50	2.82250	2.82257	0.07448	0.074478
0 2 11	67.65	2.33010	2.33014	0.10929	0.109283
0 5 4	67.68	2.32910	2.32892	0.10938	0.109398
0 5 5	69.88	2.25870	2.25806	0.11631	0.116372
3 1 8	75.35	2.10170	2.10133	0.13433	0.134380

ผลการคำนวณเพื่อปรับค่าคงที่โครงสร้างผลึกอย่างละเอียดของกรดไฮเพอร์นิคจากข้อมูลของเส้นการเลี้ยวเบน 27 เส้น ปรากฏผลลัพธ์เป็น

$$a = 8.1244 \pm 0.0019 \text{ \AA}$$

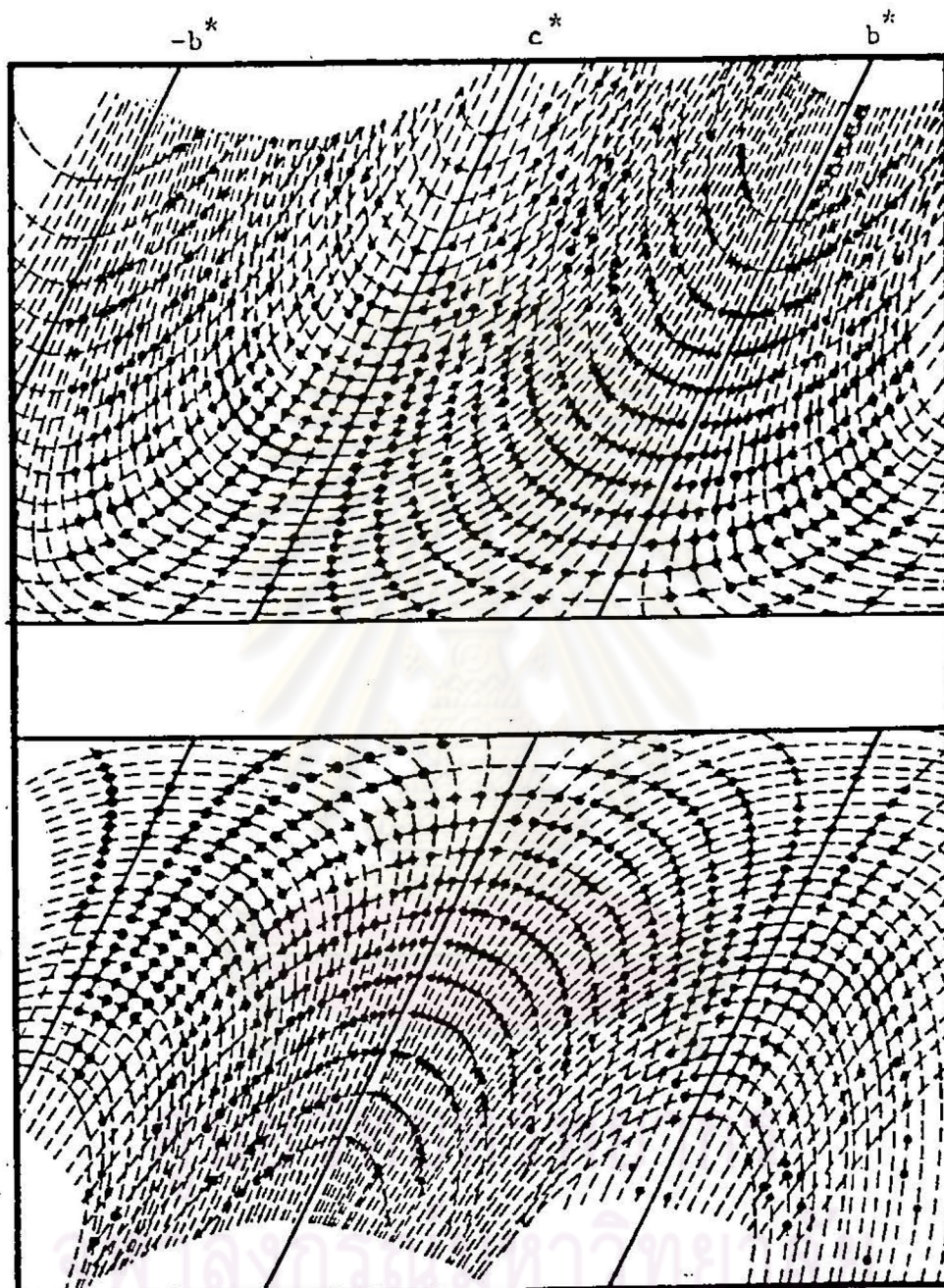
$$b = 12.3664 \pm 0.0025 \text{ \AA}$$

$$c = 27.6717 \pm 0.0077 \text{ \AA}$$

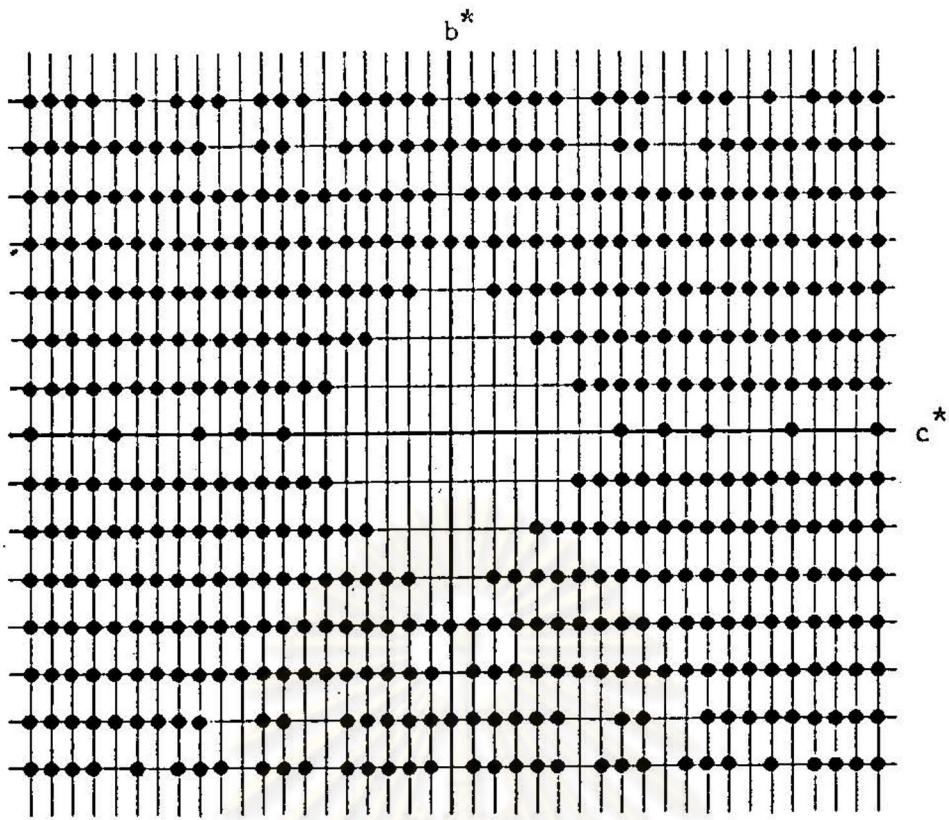
5.8 หุ้มสมมาตรสามมิติ

การตรวจสอบหุ้มสมมาตรสามมิติ พิจารณาได้ 2 ทาง คือ พิจารณาจากเงื่อนไขการเกิดจุดสะท้อนจากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ก์ และพิจารณาจากภาพถ่ายฟริเซล์สัน

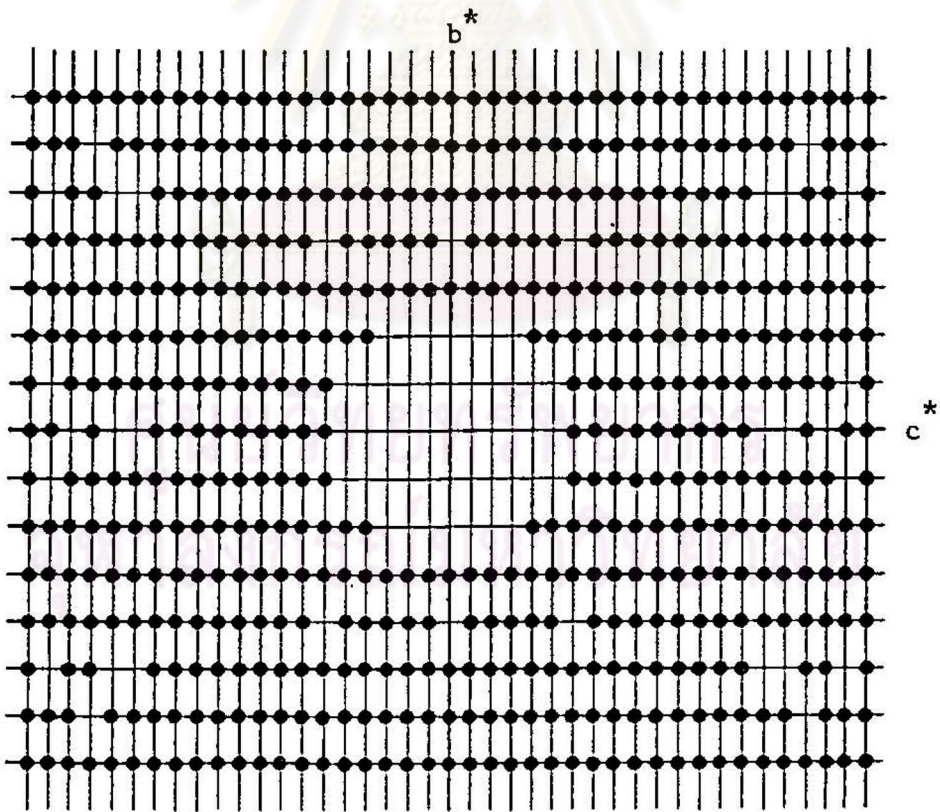
การพิจารณาเงื่อนไขการเกิดจุดสะท้อนจากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ก์ ก่อนอื่นต้องกำหนดค่าดัชนีมิลเลอร์ของรีซีเพรอกเซลแลททิส หรือจุดสะท้อนบนภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ก์เสียก่อน วิธีการกำหนดดัชนีมิลเลอร์ของจุดสะท้อนนั้นทำได้โดยใช้แผ่นแสดงแนวไวซ์เซ็นเบอร์ก์ (Weissenberg chart) สร้างพิกัด (coordinate) ของจุดสะท้อน ซึ่งส่วนที่เป็นแกนของผลึกจุดสะท้อนจะเรียงกันเป็นเส้นตรง มีความชัน (slope) เป็น 2 และส่วนที่ไม่ใช่แกนของผลึก จุดสะท้อนจะเรียงกันเป็นเส้นโค้ง ดังรูปที่ 5.9 จากนั้นจึงกำหนดดัชนีมิลเลอร์ของจุดสะท้อนที่เรียงกันเป็นแนวเส้นตรง ซึ่งแสดงถึงลักษณะที่เกิดจากแกนของผลึก การกำหนดดัชนีมิลเลอร์ให้ใช้การคำนวณค่าคงที่โครงสร้างผลึกตามแนวแกนของผลึกนั้น ที่จะทำให้สอดคล้องกับค่าคงที่โครงสร้างผลึกที่คำนวณได้จากข้อมูลเบื้องต้น เมื่อกำหนดดัชนีมิลเลอร์ของจุดสะท้อนตามแนวแกนผลึกได้แล้ว ดัชนีมิลเลอร์ของจุดสะท้อนอื่น ๆ จะทราบได้โดยปริยาย เมื่อทราบดัชนีมิลเลอร์ของทุกจุดสะท้อนแล้วจึงนำมาเขียนเป็นรีซีเพรอกเซลแลททิส โดยมุมระหว่างแกนของรีซีเพรอกเซลแลททิสเท่ากับมุมที่วัดได้จากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ก์ ดังแสดงในรูปที่ 5.10 และ 5.11

รูปที่ 5.9 พิกัดของจุดสะท้อนบนภาพถ่ายภาพด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของผลึกกรต
ไซเฟอร์นิค

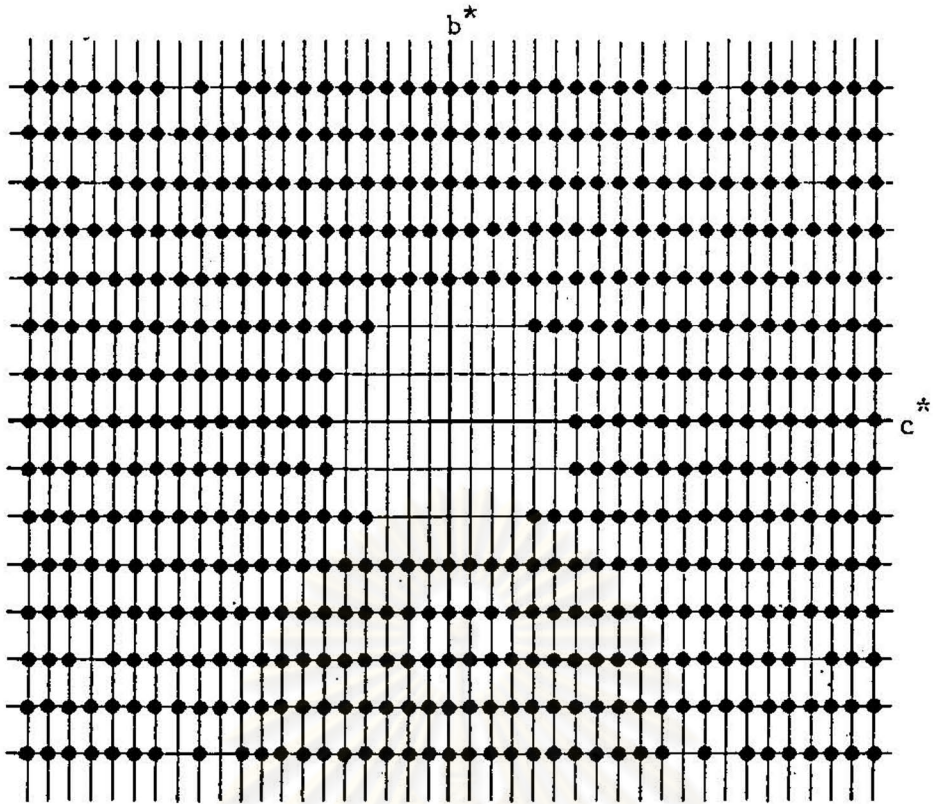
(ก) (0k1)

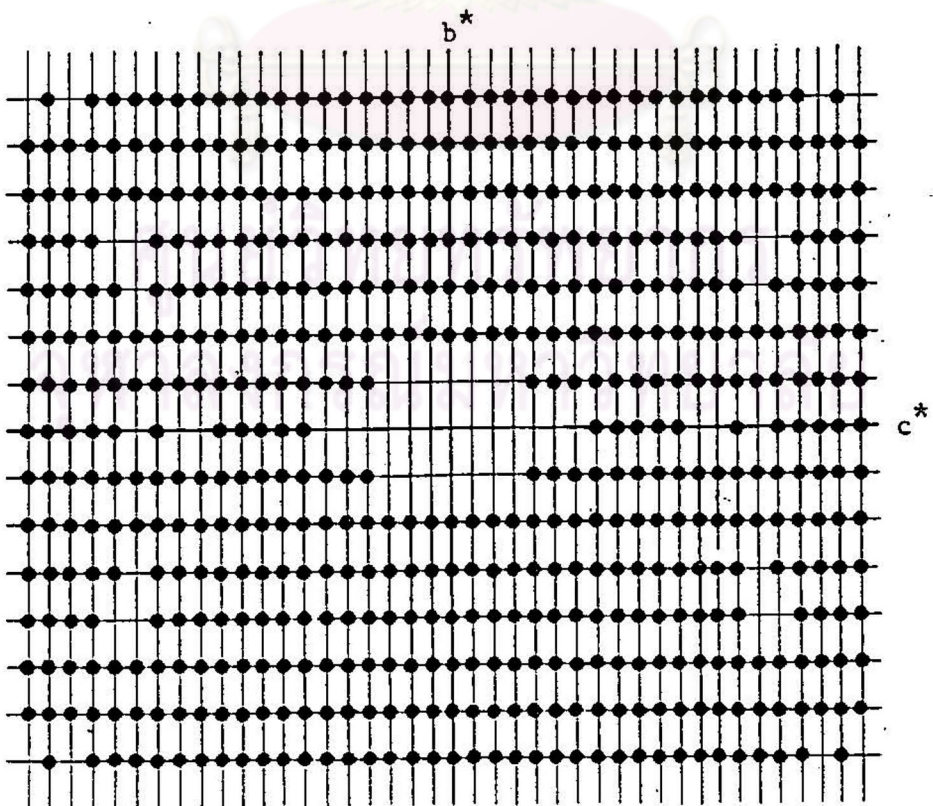
(ข) (1k1)

รูปที่ 5.10 รังสีเอกซ์เคิลแลททิซของผลึกกรดโซลิวเพอริติก เมื่อ a เป็นแกนหมุน

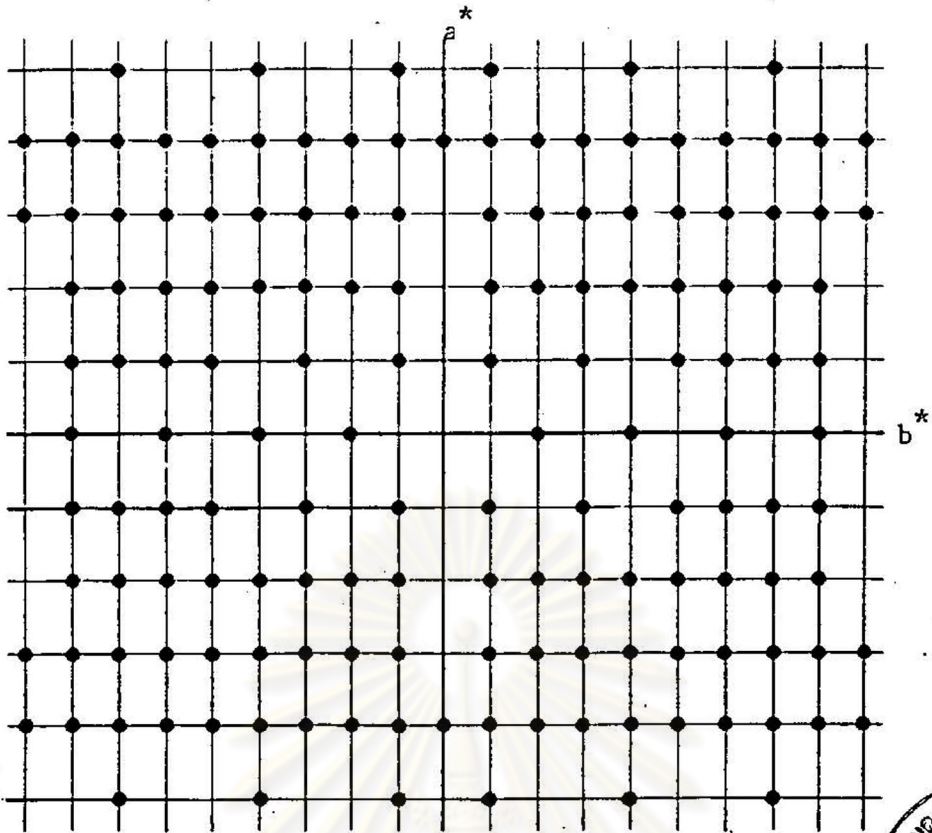
- (ก) (0k1)
- (ข) (1k1)
- (ค) (2k1)
- (ง) (3k1)

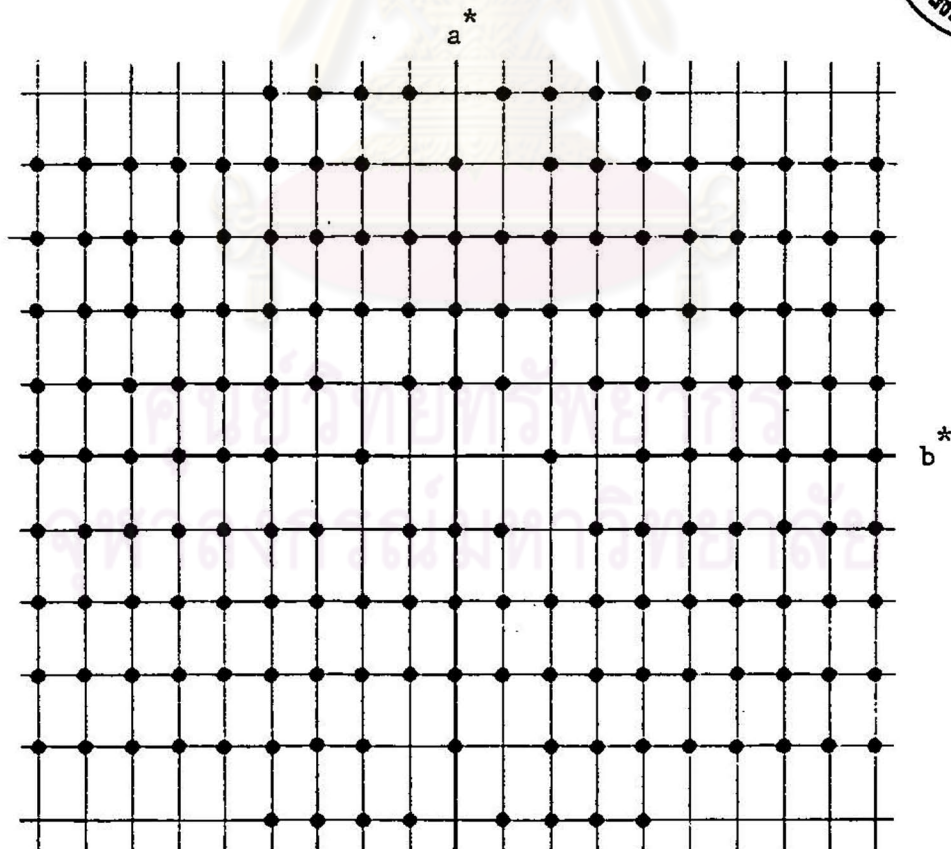
(n) (2k1)

(s) (3k1)

(ก) $(hk0)$

(ข) (hkl)

รูปที่ 5.11 รัศมีเพรอนเคลแลททิลของผลึกกรตไซเพอริติก เมื่อ c เป็นแกนหมุน

(ก) $(hk0)$

(ข) (hkl)

จากการพิจารณาจุดสะท้อน hk1 ต่าง ๆ ที่นำมาเขียนเป็นรีซีเพรอสเคิลแลททิซ สามารถ
 หารูปเงื่อนไขการพบจุดสะท้อนได้ดังตารางที่ 5.13 เมื่อเทียบเงื่อนไขการเกิดจุดสะท้อนกับหมู่
 ล้มมาตรสามมิติใน International Table for Crystallography Volume I พบว่า
 ตรงกับหมู่ล้มมาตรสามมิติ $P_{2_1 2_1 2_1}$

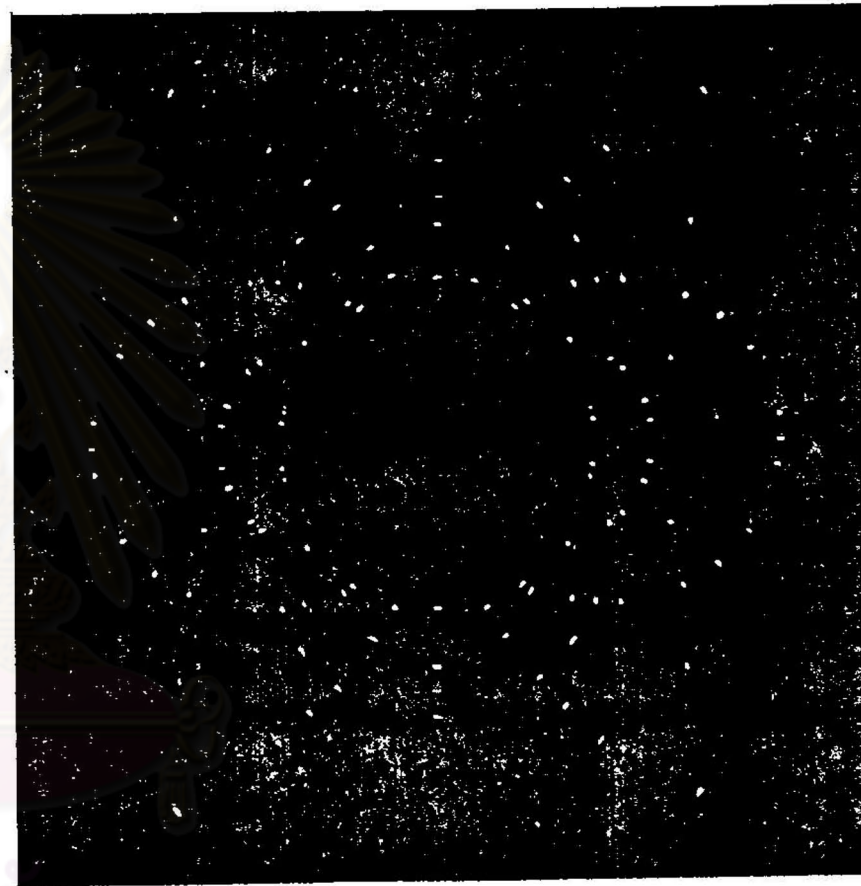
ตารางที่ 5.13 แสดงเงื่อนไขการพบจุดสะท้อนที่ปรากฏในระนาบรีซีเพรอสเคิลแลททิซต่าง ๆ
 ของผลึกกรตไซเพอริติก

ดัชนีแลอว์ ของจุดสะท้อน	เงื่อนไขในการพบจุดสะท้อน $n = \text{เลขจำนวนเต็ม}$	ผลลัพธ์ของเงื่อนไขการพบจุดสะท้อน	สัญลักษณ์
hk1	ไม่มีเงื่อนไข	พบทุกฟ	P
ok1	ไม่มีเงื่อนไข	ไม่มีระนาบเลื่อนตั้งฉากกับแกน a	-
hol	ไม่มีเงื่อนไข	ไม่มีระนาบเลื่อนตั้งฉากกับแกน b	-
hko	ไม่มีเงื่อนไข	ไม่มีระนาบเลื่อนตั้งฉากกับแกน c	-
hoo	$h = 2n$	มีแกนลึกรในแนว [100]	2_1
oko	$k = 2n$	มีแกนลึกรในแนว [010]	2_1
ool	$l = 2n$	มีแกนลึกรในแนว [001]	2_1

การพิจารณาหมู่ล้มมาตรสามมิติของผลึกกรตไซเพอริติกจากภาพถ่ายรีซีเพรอสเคิล ต้องพิจารณา
 จากองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ล้มมาตรฟริคเคิล สัญลักษณ์แลททิซ ระนาบเลื่อน และแกนลึกร ซึ่ง
 ต้องพิจารณาเป็นขั้น ๆ ไป ขั้นแรกพิจารณาล้มมาตรฟริคเคิล โดยพิจารณาจากภาพถ่ายลาวเอของ
 แกน a, b และ c ดังแสดงในรูปที่ 5.12 (ก), (ข) และ (ค) ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นว่า
 ล้มมาตรของผลึกตามแกนนั่งสามเป็น $2mm$ เมื่อเทียบล้มมาตรของผลึกกับตารางที่ 3.1 ได้ว่า
 ผลึกกรตไซเพอริติกมีล้มมาตรฟริคเคิลเป็น mmm ขั้นต่อมาพิจารณาสัญลักษณ์แลททิซ โดยนำภาพถ่าย
 รีซีเพรอสเคิลจากการใช้แกน b รีซีเพรอสเคิลของเลย์เออร์ที่ 1 กับเลย์เออร์ที่ 2 มาซ้อนกัน โดยให้ตำแหน่ง
 จุดศูนย์กลางของภาพถ่ายซ้อนทับกันสนิท ดังแสดงในรูปที่ 5.13 พบว่าระนาบแลททิซของภาพถ่าย
 ทั้งสองซ้อนทับกันทุกระนาบโดยไม่ต้องเลื่อนภาพถ่าย และระนาบแลททิซที่ปรากฏบนภาพถ่ายเป็น
 ฟริคเคิล ดังนั้นสัญลักษณ์แลททิซของผลึกจึงเป็น P ขั้นสุดท้ายเป็นการพิจารณาระนาบเลื่อนและแกน
 ลึกร โดยนำภาพถ่ายรีซีเพรอสเคิลที่มีแกน a เป็นแกนไดออล และแกน b เป็นแกนรีซีเพรอสเคิลของเลย์เออร์

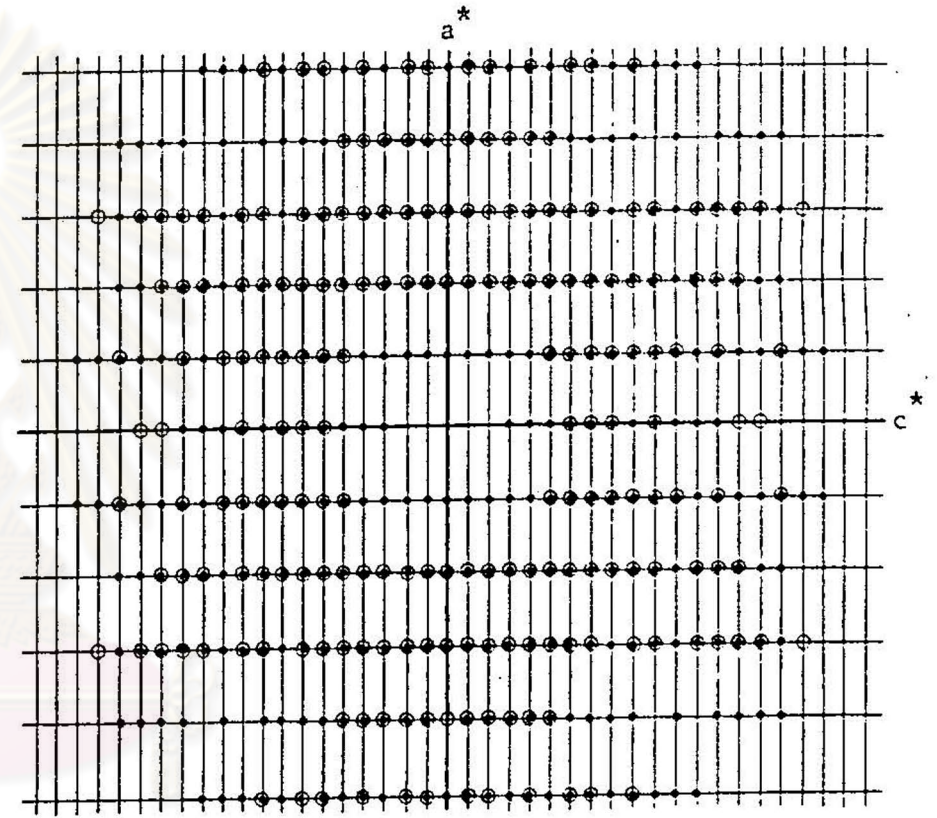
รูปที่ 5.12 (ก) ภาพถ่ายลิวเอ "ของแกน a" แกน a ตั้งฉากกับกระดาษ
(MoK_α 50 กิโลโวลท์ 14 มิลลิแอมป์)
ใช้เวลารับภาพ 12 ชั่วโมง

รูปที่ 5.12 (ข) ภาพถ่ายลิวเอ "ของแกน b" แกน b ตั้งฉากกับกระดาษ
(MoK_α 50 กิโลโวลท์ 14 มิลลิแอมป์)
ใช้เวลารับภาพ 12 ชั่วโมง.

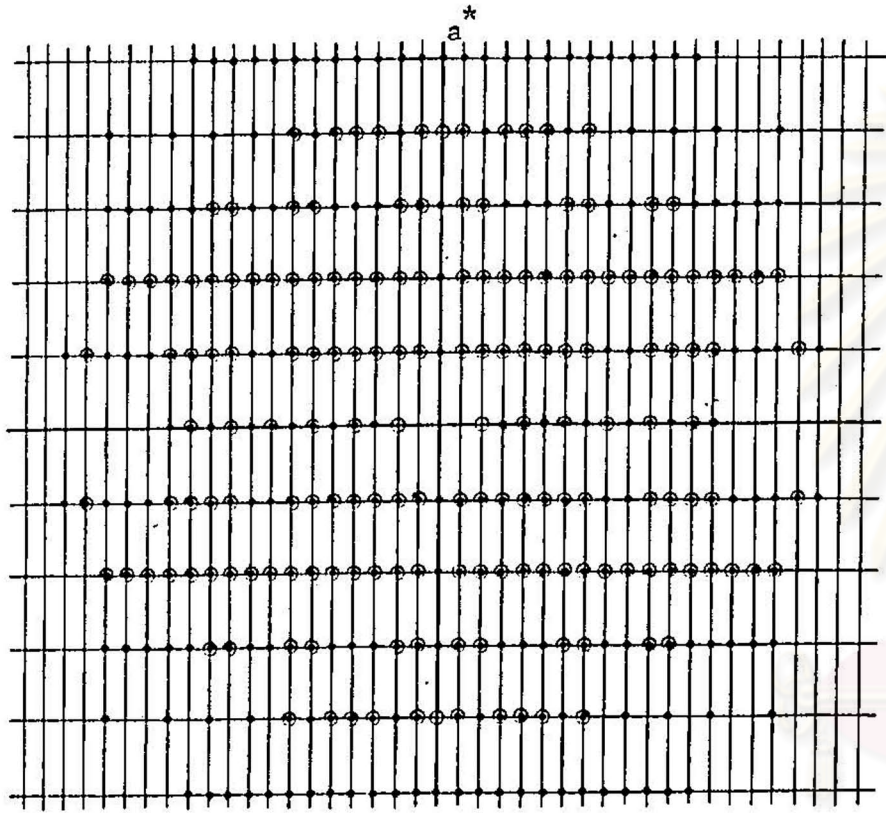

รูปที่ 12 (ค) ภาพถ่ายลาวเอ "ของแกน c" แกน c ตั้งฉากกับกระดาษ
 (MoK_α 50 กิโลโวลต์ 14 มิลลิแอมป์)
 ใช้เวลาถ่ายภาพ 12 ชั่วโมง

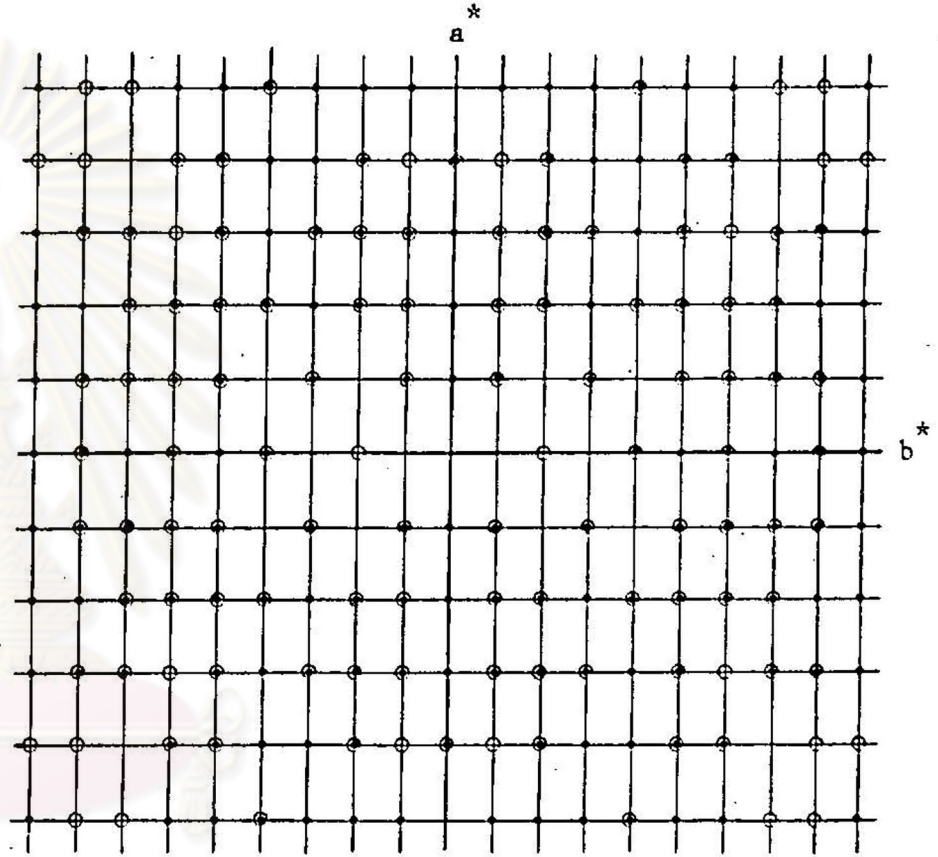
- เลขเออร์ที่ 1
- เลขเออร์ที่ 2

รูปที่ 13 สักขณภาพถ่ายฟรีเซลล์ย่นหลังจากนำมาซ้อนทับกันของเลขเออร์ที่ 1 กับ
 เลขเออร์ที่ 2 เมื่อ b เป็นแกนฟรีเซลล์ และ a เป็นแกนไดอัล

- เลขเออร์ที่ 0
- เลขเออร์ที่ 1

รูปที่ 5.14 ลักษณะภาพถ่ายปริเซสชันหลังจากนำมาซ้อนทับกันของ เลขเออร์ที่ 0 กับเลขเออร์ที่ 1 เมื่อ b เป็นแกนปริเซส และ a เป็นแกนไดอัล

- เลขเออร์ที่ 0
- เลขเออร์ที่ 1

รูปที่ 5.15 ลักษณะภาพถ่ายปริเซสชันหลังจากนำมาซ้อนทับกันของ เลขเออร์ที่ 0 กับเลขเออร์ที่ 1 เมื่อ c เป็นแกนปริเซส และ a เป็นแกนไดอัล

ที่ 0 กับเลขเออร์ที่ 1 มาซ้อนทับกัน โดยให้ตำแหน่งจุดศูนย์กลางของภาพถ่ายซ้อนทับกันสนิท ดังแสดงในรูปที่ 5.14 ปรากฏว่าจุด ริชชีเพื่อเกิดแลทธิล้นบนแกน a^* และ c^* หายไปเหมือนแสดงในแนวนอนแถวที่สองของรูปที่ 3.21 แสดงว่ามีแกนลัทธิ 2_1 ขนานกับแกน a และ c และจากภาพถ่ายพริเชลล์ซึ่งมีแกน a เป็นแกนโตวัด และแกน c เป็นแกนพริเชลล์ของเลขเออร์ที่ 0 กับเลขเออร์ที่ 1 มาซ้อนทับกัน ดังแสดงในรูปที่ 5.15 ปรากฏว่าจุดริชชีเพื่อเกิดแลทธิล้นบนแกน b^* หายไป เหมือนแสดงในแนวนอนแถวที่สองของรูปที่ 3.21 เหมือนกัน แสดงว่ามีแกนลัทธิ 2_1 ขนานกับแกน b ด้วย

จากลัทธิมาตรฟิเรลล์ สัญลักษณ์แลทธิล้น ระนาบเลื่อน และแกนลัทธิ เมื่อนำมารวมกัน จะได้สัญลักษณ์ฟิเรลล์ซึ่งสัญลักษณ์ฟิเรลล์ของผลึกกรดไฮเพอร์นิคได้เป็น $mmmP_{2_12_12_1}$ เมื่อเทียบความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ฟิเรลล์กับลัทธิมาตรสามมิติตามตารางที่ 3.6 ได้ว่า ลัทธิมาตรสามมิติของผลึกกรดไฮเพอร์นิคเป็น $P_{2_12_12_1}$ ซึ่งตรงกับที่หาได้จากการพิจารณาจากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์ก

5.9 การรวบรวมข้อมูลความเข้ม

ข้อมูลความเข้มของผลึกเดี่ยวกรดไฮเพอร์นิค รวบรวมได้จากวิธีการไวซ์เซ็นเบอร์ก และวิธีการพริเชลล์

สำหรับวิธีการไวซ์เซ็นเบอร์ก การรวบรวมข้อมูลความเข้มใช้รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_{α} โดยมีนิเกิลเป็นตัวกรอง (Ni-filter) รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_{β} และใช้วิธีฟิล์มซ้อน (multiple film method) โดยการถ่ายภาพแบบไวซ์เซ็นเบอร์กตั้งแต่เลขเออร์ 0 ถึง เลขเออร์ 4 รวม 5 เลขเออร์ ซึ่งแต่ละเลขเออร์แยกถ่ายภาพออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่หนึ่ง ใช้เวลาถ่ายภาพนาน 99 ชั่วโมง ใช้ฟิล์มซ้อนกัน 5 แผ่น

ชุดที่สอง ใช้เวลาถ่ายภาพนาน 30 นาที ใช้ฟิล์มซ้อนกัน 3 แผ่น

การวัดความเข้มของจุดสะท้อนที่ปรากฏบนฟิล์มซึ่งมีทั้งหมด 1414 จุด ใช้วิธีวัดด้วยตา โดยเทียบกับสเกลความเข้มมาตรฐาน (standard intensity scale) ที่ทำขึ้นไว้ในการศึกษาณี โดยเลือกจุดสะท้อนจุดใดจุดหนึ่งบนภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์กเลขเออร์ที่ 0 ซึ่งจุดสะท้อนที่เลือกควรมีสัญหะคล้ายกับจุดสะท้อนส่วนใหญ่ที่ปรากฏบนฟิล์มมีความเข้มพอสมควร และไม่อยู่บนเส้นเขียนทริลแลทธิล้น จุดที่เลือกมาทำสเกลมาตรฐานคือ 0 6 12 วิธีทำสเกลทำโดยถ่ายภาพไวซ์เซ็นเบอร์กเฉพาะจุดสะท้อน 0 6 12 ให้มีสัญญาณในช่วง ± 2 องศา นับจำนวนรอบที่ผลึกหมุนได้ เมื่อผลึก

หมุนได้จำนวนรอบตามที่ต้องการจึงเลื่อนฟิล์มไปประมาณ 2 มิลลิเมตร แล้วถ่ายภาพไวซ์เป็นเบอร์กแบบเต็มซีก แต่ให้ผลึกหมุนไปด้วยจำนวนต่าง ๆ กัน โดยการลดจำนวนรอบลงทีละ 16 เปอร์เซนต์ จากจำนวนรอบมากที่สุด จนถึงน้อยที่สุด โดยวิธีการนี้จะวัดความเข้มของจุดสะท้อนเป็นเลข ซึ่งแสดงจำนวนรอบในการถ่ายภาพเป็นสเกลความเข้มมาตรฐาน ดังนี้ 442, 371, 312, 262, 220, 185, 156, 131, 110, 92, 77, 65, 55, 46, 39, 32, 27, 23, 19, 16, 13, 11, 9, 8, 7, 6, 5 และ 4

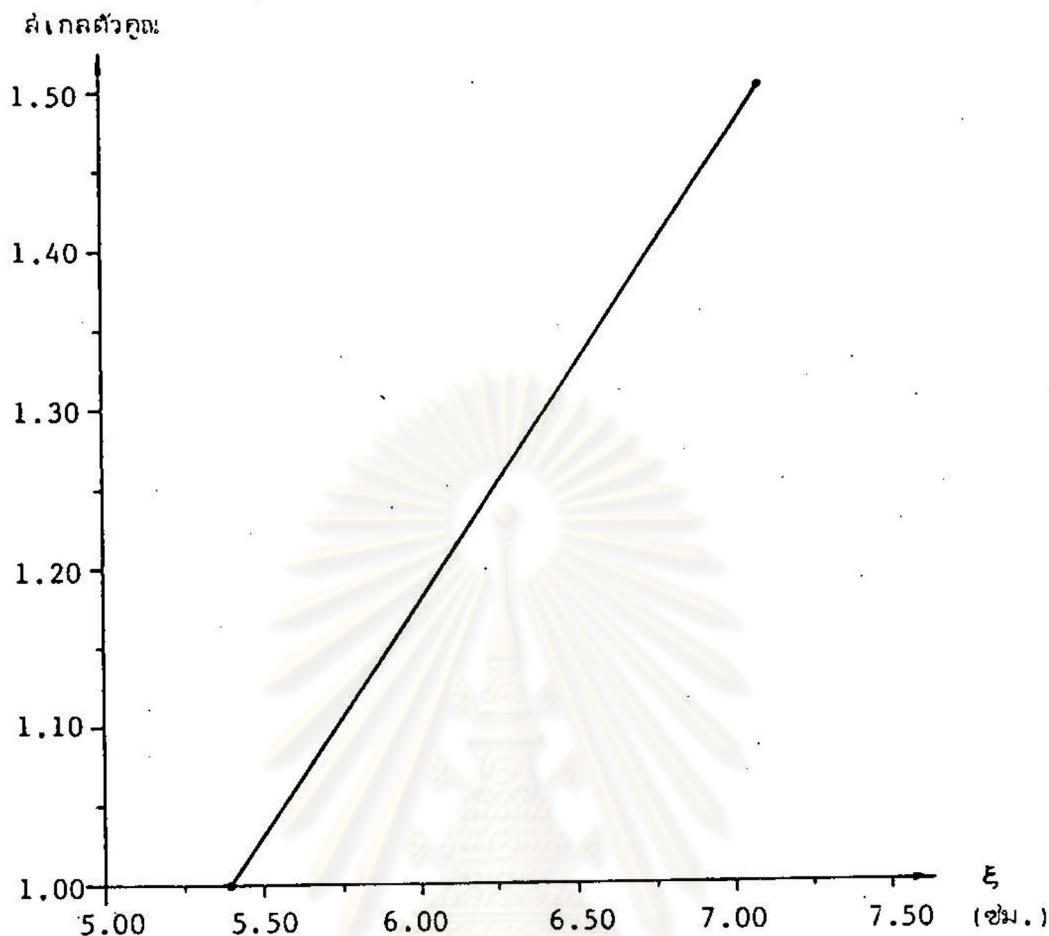
นำสเกลความเข้มมาตรฐานที่ทำขึ้นไปเปรียบเทียบกับความเข้มของจุดสะท้อนที่ได้จากการถ่ายภาพไวซ์ทั้งสองชุด ถ้าจุดสะท้อนที่มีความเข้มใกล้เคียงกับความเข้มบนสเกลมาตรฐาน ถือว่าจุดสะท้อนนั้นมีความเข้มเท่ากับความเข้มของจุดบนสเกล เมื่อวัดความเข้มของจุดสะท้อนบนฟิล์มแต่ละแผ่นแล้ว ต้องปรับความเข้มของจุดสะท้อนต่าง ๆ ไปสู่ความเข้มของฟิล์มแผ่นแรก แล้วจึงหาค่าความเข้มเฉลี่ยของจุดสะท้อนทุกจุด จุดสะท้อนที่ปรากฏบนฟิล์มในช่วงค่า ξ สูง ๆ จุดจะเริ่มแยกออกจากกัน เนื่องจากรังสีเอ็กซ์ CuK_{α} ที่ใช้มีความยาวคลื่น 2 ค่าใกล้เคียงกัน คือ CuK_{α_1} และ CuK_{α_2} ค่าความเข้มที่ต้องการวัดเป็นความเข้มเนื่องจากรังสีเอ็กซ์ K_{α} เฉลี่ย ดังนั้นการแก้ความผิดพลาดของความเข้มเนื่องจากการแยกของ K_{α_1} และ K_{α_2} จึงทำได้โดยการวัดค่า ξ ของจุดสะท้อนที่เริ่มแยกออกจากกัน และวัดค่า ξ ของจุดสะท้อนที่แยกออกจากกันเป็น 2 จุด พอดี นำค่า ξ ทั้งสองค่าไปเขียนกราฟ โดยให้จุดสะท้อนที่เริ่มแยกออกจากกันมีค่าสเกลเป็น 1 และตำแหน่งที่จุดสะท้อนแยกเป็น 2 จุดพอดีมีค่าสเกลเป็น 1.5 เขียนกราฟระหว่างค่า ξ กับสเกลตัวคูณ ซึ่งจากจุดทั้งสองนี้จะได้กราฟเป็นเส้นตรงดังรูปที่ 5.16 แล้วจึงวัดค่า ξ อื่น ๆ ของจุดสะท้อนบนฟิล์ม จากนั้นอ่านสเกลจากกราฟ นำสเกลที่อ่านได้ไปคูณกับความเข้มที่วัดได้ในตอนแรก ทำให้ได้ความเข้มถูกต้องยิ่งขึ้น และจุดสะท้อนทั้งหมดที่แยกออกจากกันเป็น 2 จุด ให้วัดความเข้มของจุดสะท้อนที่เกิดจาก K_{α_1} แล้วใช้สเกล 1.5 คูณกับความเข้มที่วัดได้ ทำให้ความเข้มถูกต้องขึ้น

สำหรับวิธีการฟรีเซลล์ในการรวบรวมข้อมูลความเข้มใช้รังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_{α} โดยมีนิเกิลเป็นตัวกรองรังสีเอ็กซ์ชนิด CuK_{β} เหมือนกับการรวบรวมข้อมูลความเข้มด้วยวิธีการไวซ์-เบิร์ก การรวบรวมข้อมูลความเข้มทำโดยถ่ายภาพฟรีเซลล์ขึ้นตั้งแต่เลย์เออร์ 0 ถึง เลย์เออร์ 2 รวม 3 เลย์เออร์ โดยมีแกน a เป็นแกนไดฮัล และแกน b เป็นแกนฟรีเซลล์ ซึ่งแต่ละเลย์เออร์แยกถ่ายภาพเป็น 3 ภาพ คือ

ภาพที่หนึ่ง ให้หมึกฟรีเซลล์นาน 500 รอบ หรือ 8.3 ชั่วโมง

ภาพที่สอง ให้หมึกฟรีเซลล์นาน 300 รอบ หรือ 5.0 ชั่วโมง

ภาพที่สาม ให้หมึกฟรีเซลล์นาน 100 รอบ หรือ 1.6 ชั่วโมง

รูปที่ 5.16 กราฟของจำนวนรอบ กับ ξ ใช้ในการแก้ความผิดพลาดของความเข้มเนื่องจากจุดสะท้อนแยกเป็น 2 จุด

การวัดความเข้มของจุดสะท้อนที่ปรากฏบนฟิล์มซึ่งมีทั้งหมด 187 จุด ใช้วิธีวัดด้วยตา โดยเทียบกับสเกลมาตรฐานที่ทำขึ้นไว้ในวิธีการไวซีเซ็นเบอร์ก วัดความเข้มของจุดสะท้อนบนฟิล์มแต่ละแผ่น ปรับความเข้มของจุดสะท้อนต่าง ๆ ไปสู่ความเข้มของฟิล์มแผ่นแรก แล้วจึงหาค่าความเข้มเฉลี่ยของจุดสะท้อนทุกจุด

5.10 การศึกษาโครงสร้างผลึก

5.10.1 การคำนวณขนาดของแพคเตอร์โครงสร้าง

เมื่อรวบรวมข้อมูลความเข้มได้เรียบร้อยแล้ว นำค่าความเข้มที่ได้มาคำนวณขนาดของแพคเตอร์โครงสร้าง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันดังนี้คือ

$$|F_o|_{hkl} = \sqrt{\frac{I_{hkl}}{LpA}} \quad (5.3)$$

เมื่อ $|F_o|_{hkl}$ คือ ขนาดของแฟคเตอร์โครงสร้างสัง เกตของระนาบ
hkl ใด ๆ

I_{hkl} คือ ความเข้มของจุดสะท้อน hkl ใด ๆ

L คือ แฟคเตอร์ลอเรนซ์

P คือ แฟคเตอร์การโพลาไรซ์

A คือ แฟคเตอร์การดูดกลืน

สำหรับข้อมูลความเข้มที่รวบรวมได้จากวิธีการไวซ์เชินเบอร์ก การคำนวณขนาดของแฟคเตอร์โครงสร้าง $|F_o|_{hkl}$ อาศัยโปรแกรม ABSW ซึ่งตามโปรแกรม ABSW การคำนวณค่าแก้การดูดกลืนรังสีเอ็กซ์ของผลึกแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ การคำนวณที่สมมติให้ผลึกมีรูปทรงแบบทรงกลม ทรงกระบอก และรูปทรงแบบทั่วไป เนื่องจากผลึกเดี่ยวกรดไอโซเพอริกที่ใช้ในการศึกษามีรูปทรงแบบทั่วไป ดังนั้นในการแก้การดูดกลืนรังสีเอ็กซ์ของผลึกเดี่ยวจึงต้องใช้วิธีจำลองรูปร่างผลึกเดี่ยวที่ใช้ในการศึกษานี้ โดยใช้กล้องจุลทรรศน์วัดระยะต่าง ๆ ของด้านที่ล้อมรอบผลึก และจำลองแบบผลึกที่ใกล้เคียงกับผลึกจริง

ดังนั้น ในการคำนวณค่า $|F_o|_{hkl}$ โดยใช้โปรแกรม ABSW จึงมีค่าคงที่โครงสร้างผลึกอย่างละเอียด ค่าความเข้มของจุดสะท้อนต่าง ๆ ที่ได้จากการทดลอง (I) ค่าสัมประสิทธิ์การดูดกลืนเชิงเส้น (μ) ตั้ปมีผลเลอร์ของระนาบที่ปิดล้อมผลึกที่ใช้ และระยะจากระนาบที่ปิดล้อมผลึกถึงจุดกำเนิดเป็นข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณ ซึ่งค่าคงที่โครงสร้างผลึกอย่างละเอียด และค่าความเข้มของจุดสะท้อน ได้แสดงการหาไว้แล้วในหัวข้อ 5.7 และ 5.9 ตามลำดับ ส่วนค่า L และ P สำหรับวิธีการแบบไวซ์เชินเบอร์ก โปรแกรมสามารถคำนวณได้เอง

การหาค่าสัมประสิทธิ์การดูดกลืนเชิงเส้น หาได้จากความสัมพันธ์ดังนี้คือ

$$\mu = D \sum_i P_i (\mu_m)_i \quad (5.4)$$

โดยที่ μ คือ สัมประสิทธิ์การดูดกลืนเชิงเส้น

D คือ ความหนาแน่นของผลึก

P_i คือ สัดส่วนโดยน้ำหนักของอะตอมชนิดที่ i ต่อน้ำหนักรวม

$(\mu_m)_i$ คือ สัมประสิทธิ์การดูดกลืนเชิงมวลของอะตอมตัวที่ i เปิดหาได้จาก

ค่าความหนาแน่นของผลึกจากการคำนวณ (D_c) มีค่าเท่ากับ 1.119 กรัม/ซม.³ ซึ่งได้คำนวณไว้แล้วในหัวข้อ 5.2 ส่วนค่า μ_m ซึ่งเปิดหาได้จาก Int. Table Vol. III และการหาค่า P_i แสดงไว้ในตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14 แสดงค่า μ_m และการหาค่า P_i

อะตอม	น้ำหนักอะตอม (กรัม)	น้ำหนักของอะตอมแต่ละชนิดใน 1 โมเลกุล (กรัม)	P_i	μ_m (ซม. ² /กรัม)
H	1.008	1.008 x 22 = 22.176	0.09	0.435
C	12.011	12.011 x 15 = 180.165	0.77	4.600
O	16.000	16.000 x 2 = 32.000	0.14	11.500
น้ำหนักโมเลกุล = 234.341				

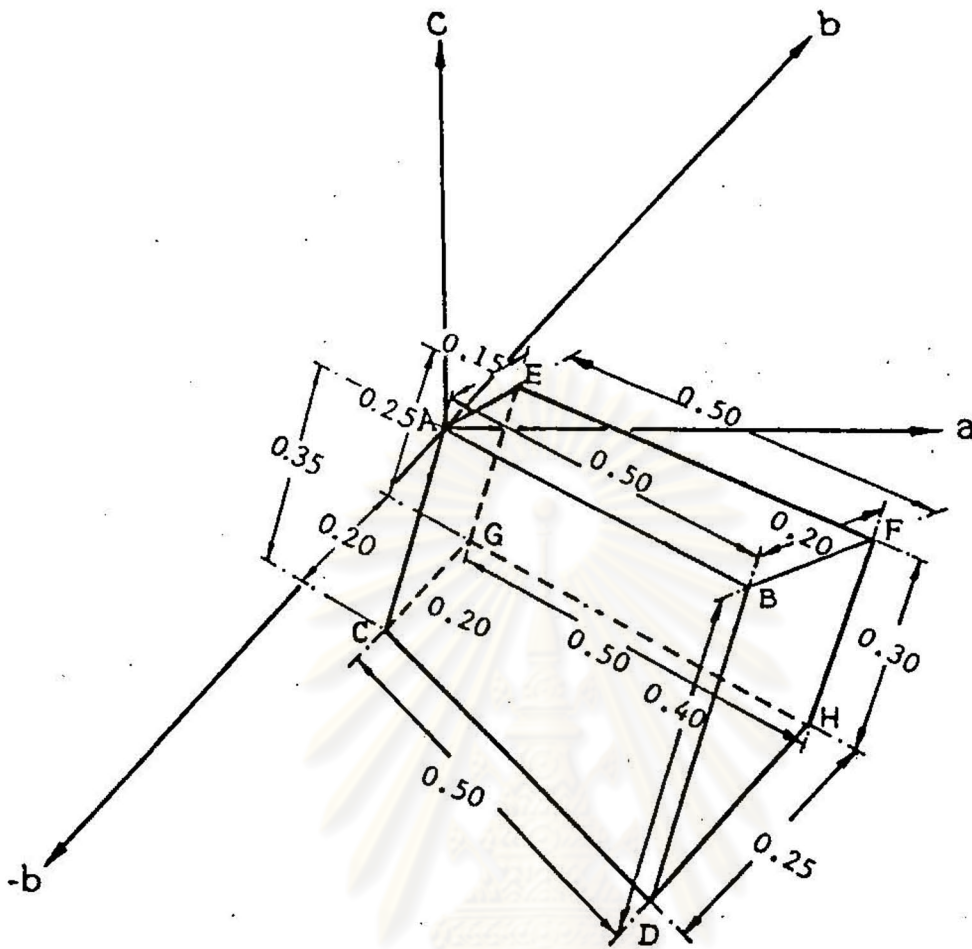
เมื่อแทนค่า D , P_i และ μ_m ลงในสมการ (5.4) จะได้ค่า

$$\mu = 5.69 \text{ ซม.}^{-1}$$

การคำนวณค่าดัชนีของระนาบที่ปิดล้อมผลึก แบบจำลองผลึกที่ใกล้เคียงผลึกจริง ดังแสดงไว้ในรูปที่ 5.17 ในการหาดัชนีของระนาบที่ปิดล้อมผลึกนั้น จะคำนวณค่าดัชนีของระนาบที่ปิดล้อมผลึกจำลองที่สร้างขึ้น และถือว่าค่าดัชนีที่คำนวณได้นี้คือค่าดัชนีของระนาบที่ปิดล้อมผลึกจริง ตำแหน่งของจุดต่าง ๆ บนตัวผลึกจำลอง มีดังนี้

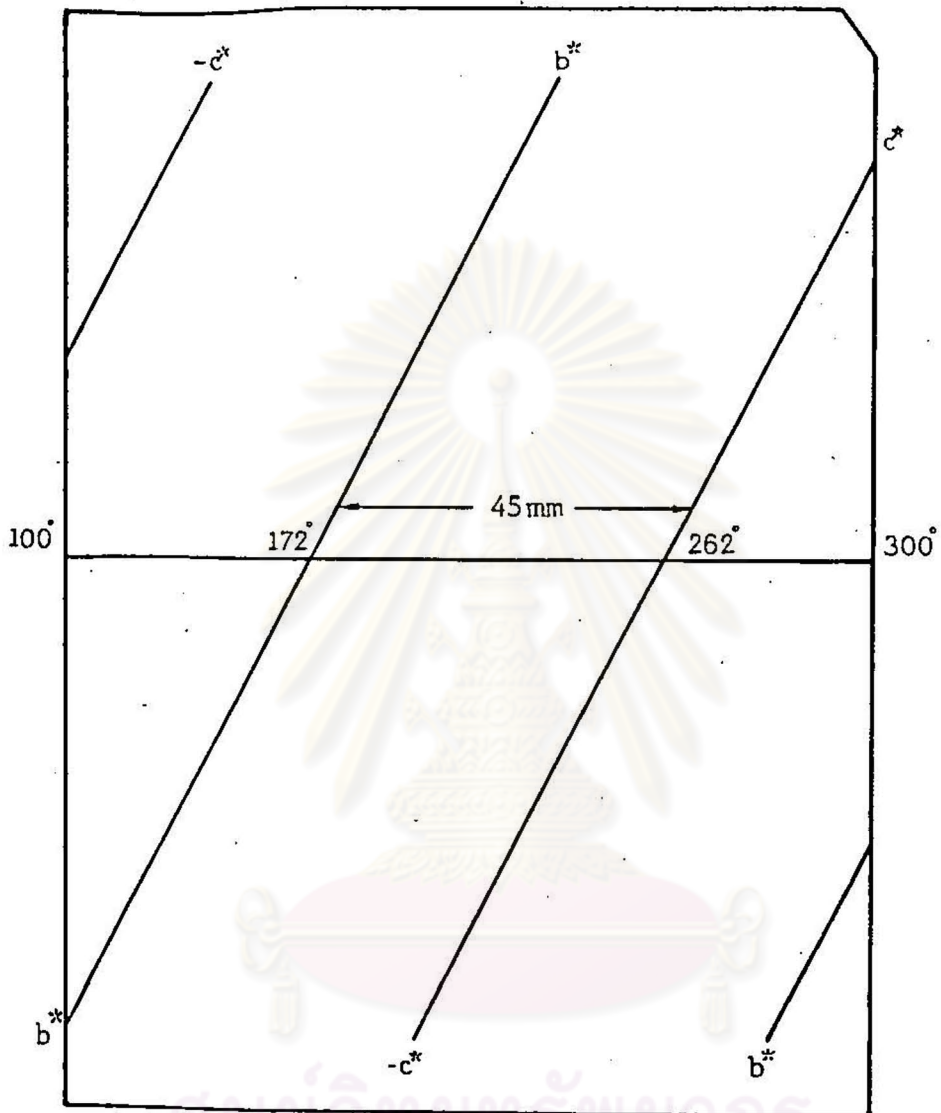
$$\begin{aligned} A &= \text{จุดกำเนิด (origin)} & E &= -\vec{i} + 2\vec{j} - 4\vec{k} \\ B &= 8\vec{i} + 4\vec{j} + \vec{k} & F &= 7\vec{i} + 7.3\vec{j} - 5\vec{k} \\ C &= -2\vec{i} + 5.3\vec{j} & G &= -2.5\vec{i} + 5.9\vec{j} - 4\vec{k} \\ D &= 5\vec{i} + 12\vec{j} + \vec{k} & H &= 5\vec{i} + 12\vec{j} - 5\vec{k} \end{aligned}$$

เมื่อ \vec{i} , \vec{j} , \vec{k} เป็นเวกเตอร์ที่มีขนาด 1 หน่วยตามแกน a, b และ c ตามลำดับ

รูปที่ 5.17 การกำหนดแกนต่าง ๆ และระนาบที่ปิดล้อมผลึกลงในผลึกจำลอง

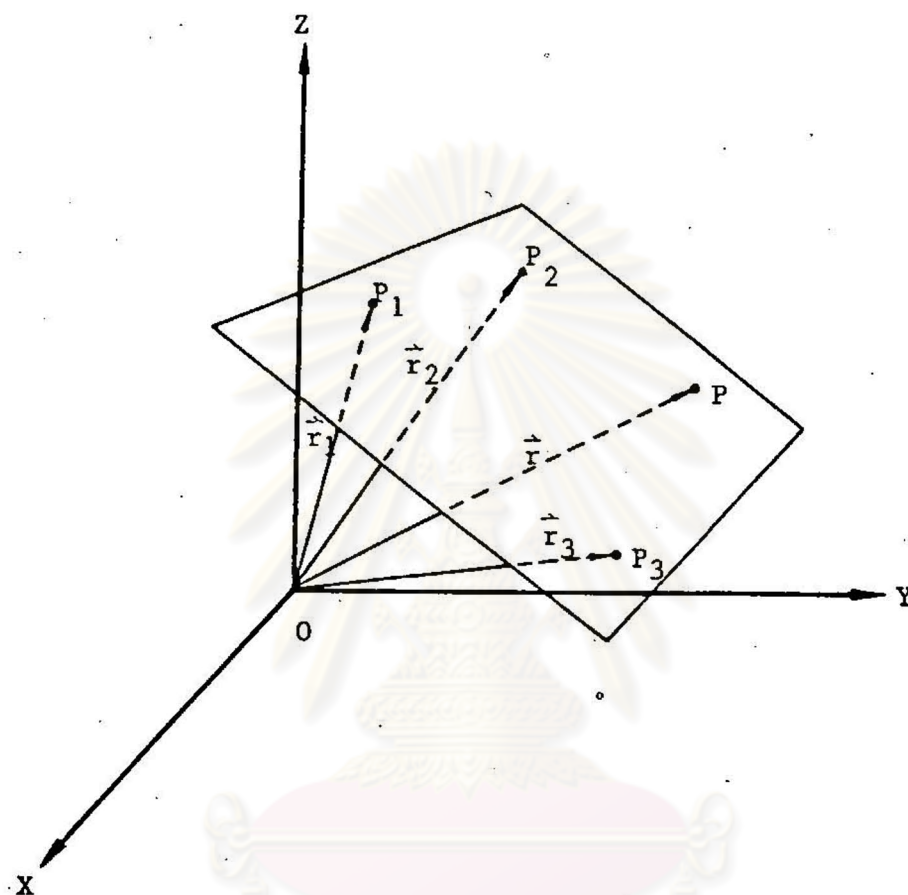
ในการหาดัชนีของระนาบ เริ่มแรกต้องกำหนดแกนของหน่วยเซลล์ คือ แกน a , b และ c ลงในผลึกจำลอง โดยกำหนดแกนหมุน a เป็นแกนแรกจากการดูผลึกจริงขณะหมุนรอบผ่านกล้องจุลทรรศน์ ได้ว่าแกนหมุน a อยู่ในสัณฐานดังรูปที่ 5.17 การกำหนดแกน b และแกน c ได้จากภาพถ่ายแบบไวซ์เซ็นเบอร์กเลย์เออร์ที่ 0 โดยพิจารณาจากมุมที่แต่ละแกนของรีซีเพอเคิลแลททิส์หมุนเข้าไปตัดทรงกลมการสะท้อน เนื่องจากผลึกกรตไซเพอริทิกอยู่ในระบบออร์โทโรมบิก ดังนั้นแกน b^* และ c^* ในรีซีเพอเคิลแลททิส์จึงขนานกับแกน b และ c ในผลึกจริงตามลำดับ จากภาพถ่ายไวซ์เซ็นเบอร์กเลย์เออร์ที่ 0 ที่กำหนดแกน a^* และแกน b^* ไว้แล้ว ดังแสดงในรูปที่ 5.18 ได้ว่า ที่มุม 172 องศา แกน b^* ตั้งฉากกับสัณฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสกระทบและกำลังเริ่มจะตัดทรงกลมการสะท้อน และเช่นเดียวกัน ที่มุมเท่ากับ 262 องศา แกน c^* จะตั้งฉากกับสัณฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส และกำลังเริ่มจะตัดทรงกลมการสะท้อน จากการสังเกตได้ว่า ที่มุม 262 องศา ผลึกจะตั้งอยู่ตามสัณฐานดังรูปที่ 5.17 ดังนั้นจึงกำหนดแกน c^* หรือแกน c ลงบนผลึกจำลองได้ สำหรับแกน b จะมีทิศทางตาม $\vec{c} \times \vec{a}$

รูปที่ 5.18 ตำแหน่งของแกน b^* และแกน c^* บนภาพฉายไวซีเซ็นเบอร์กเลย์เออร์ที่ 0
มีแกน a เป็นแกนหมุน โดยให้สีกหมุนจากมุม 100 ถึง 300 องศา

หลังจากกำหนดแกนผลึก a , b และ c ได้แล้ว ต่อไปพิจารณาระนาบต่าง ๆ
ที่ปิดล้อมผลึก ซึ่งมีทั้งหมด 6 ระนาบ โดยคำนวณหาระยะตั้งฉากจากจุดกำเนิดถึงระนาบ และหา
ดัชนีผลเลอว์ของระนาบทั้ง 6

การคำนวณหาระยะตั้งฉากจากจุดกำเนิดถึงระนาบที่ปิดล้อมผลึก อาศัยความรู้ทางเรขาคณิต กล่าวคือ ถ้าให้จุด P_1 , P_2 และ P_3 เป็นจุดใด ๆ ที่ไม่อยู่บนเส้นตรงเดียวกัน จุดทั้งสามสามารถประกอบกันขึ้นเป็นระนาบได้ ดังแสดงในรูปที่ 5.19

รูปที่ 5.19 จุด P_1 , P_2 , P_3 และ P อยู่บนระนาบเดียวกัน มีเวกเตอร์ตำแหน่งเป็น \vec{r}_1 , \vec{r}_2 , \vec{r}_3 และ \vec{r} ตามลำดับ

ให้ $\vec{r} = x\vec{i} + y\vec{j} + z\vec{k}$ แทนเวกเตอร์ตำแหน่งใด ๆ หนึ่งของจุด $P(x, y, z)$ ซึ่งอยู่บนระนาบของจุด P_1, P_2 และ P_3

$$\text{ได้ว่า } \overrightarrow{P_1P_2} = \vec{r}_2 - \vec{r}_1$$

$$\overrightarrow{P_1P_3} = \vec{r}_3 - \vec{r}_1 \quad (5.5)$$

$$\overrightarrow{P_1P} = \vec{r} - \vec{r}_1$$

โดยที่เวกเตอร์ $\overrightarrow{P_1P_2}$, $\overrightarrow{P_1P_3}$ และ $\overrightarrow{P_1P}$ อยู่บนระนาบเดียวกัน จึงได้ว่า

$$\overrightarrow{P_1P} \cdot \overrightarrow{P_1P_2} \times \overrightarrow{P_1P_3} = 0 \quad (5.6)$$

จากสมการ (5.5) และ (5.6) ได้เป็น

$$\begin{aligned} (\vec{r}-\vec{r}_1) \cdot (\vec{r}_2-\vec{r}_1) \times (\vec{r}_3-\vec{r}_1) &= 0 \\ [(x-x_1)\vec{i}+(y-y_1)\vec{j}+(z-z_1)\vec{k}] \cdot [(x_2-x_1)\vec{i}+(y_2-y_1)\vec{j}+(z_2-z_1)\vec{k}] \\ &\times [(x_3-x_1)\vec{i}+(y_3-y_1)\vec{j}+(z_3-z_1)\vec{k}] = 0 \end{aligned} \quad (5.7)$$

สมการ (5.7) แก้โดยเมทริกซ์ (matrix) ได้เป็น

$$\begin{vmatrix} x-x_1 & y-y_1 & z-z_1 \\ x_2-x_1 & y_2-y_1 & z_2-z_1 \\ x_3-x_1 & y_3-y_1 & z_3-z_1 \end{vmatrix} = 0$$

จากการแก้สมการโดยเมทริกซ์ จะได้สมการของระนาบออกมา ซึ่งอยู่ในรูปของ

$$S_1 x + S_2 y + S_3 z = 1 \quad (5.8)$$

$1/S_1$, $1/S_2$ และ $1/S_3$ เป็นระยะตัดแกน a , b และ c ตามลำดับ ซึ่งจะนำไปใช้ในการหาตั้งของระนาบที่ปิดล้อมผลึกต่อไป

จากที่เวกเตอร์ $\overrightarrow{P_1P_2}$ และ $\overrightarrow{P_1P_3}$ อยู่บนระนาบเดียวกัน ผลคูณแบบเวกเตอร์ของเวกเตอร์ทั้งสองจึงได้เวกเตอร์ปกติ \vec{n} (normal vector) ซึ่งเวกเตอร์ปกติจะตั้งฉากกับระนาบที่เวกเตอร์ $\overrightarrow{P_1P_2}$ และ $\overrightarrow{P_1P_3}$ อยู่ และสามารถคำนวณหาเวกเตอร์ปกติหนึ่งหน่วย \vec{U} (unit normal vector) ได้โดยที่

$$\vec{U} = \frac{\vec{n}}{|\vec{n}|} \quad (5.9)$$

เมื่อทราบเวกเตอร์ปกติหนึ่งหน่วยแล้ว จึงคำนวณหาระยะตั้งจากจุดกำเนิดถึงระนาบที่ปิดล้อมผลึกได้เป็น

$$d = \vec{U} \cdot \vec{r}_1 \quad (5.10)$$

โดยที่เวกเตอร์ \vec{r}_1 อาจแทนด้วยเวกเตอร์ \vec{r}_2 หรือ \vec{r}_3 ก็ได้

การหาดัชนีของระนาบที่ปิดล้อมผลึก ก่อนอื่นต้องเข้าใจความหมายของดัชนี

ผลเลอรัของระนาบผลึกก่อน สันนิษฐานว่าระนาบ ๆ หนึ่งมีดัชนีผลเลอรัเป็น (2 3 4) มีความหมายว่า เมื่อคิดในหนึ่งหน่วยเซลล์ ระนาบนั้นจะตัดแกน a, b และ c ที่ทุก ๆ ระยะ $\frac{1}{2}a$, $\frac{1}{3}b$ และ $\frac{1}{4}c$ ตามลำดับ หรือระนาบนั้นตัดแกน a, b และ c แล้วแบ่งแกน a, b และ c ออกเป็น 2, 3 และ 4 ส่วนเท่า ๆ กันตามลำดับ ดังนั้นถ้าต้องการทราบดัชนีผลเลอรัของระนาบ x y z ใด ๆ จึงต้องทราบเสียก่อนว่าการที่ระนาบ x y z ตัดแกน a, b และ c ที่ x, y, z นั้น แบ่งแกน a, b และ c ออกได้เป็นกี่เท่าตามลำดับ นั่นคือต้องทราบความสัมพันธ์ของ

$$X = n (a/h)$$

$$Y = n (b/k) \tag{5.11}$$

$$Z = n (c/l)$$

เมื่อ h, k, l และ n คือเลขจำนวนเต็ม และจากสมการ (5.11) ได้ว่า

$$\left(\frac{a}{c}\right)\left(\frac{z}{x}\right) = \frac{h}{l}$$

$$\left(\frac{b}{a}\right)\left(\frac{x}{y}\right) = \frac{k}{h} \tag{5.12}$$

$$\left(\frac{b}{c}\right)\left(\frac{z}{y}\right) = \frac{k}{l}$$

ดังนั้นเมื่อทราบระยะตัดแกน x, y และ z จากสมการ (5.8) และทราบค่าคงที่โครงสร้างผลึกจากการคำนวณที่ทำไว้แล้วนำมาแทนลงในสมการ (5.12) จะสามารถหาดัชนีผลเลอรัของระนาบที่ปิดล้อมผลึกได้

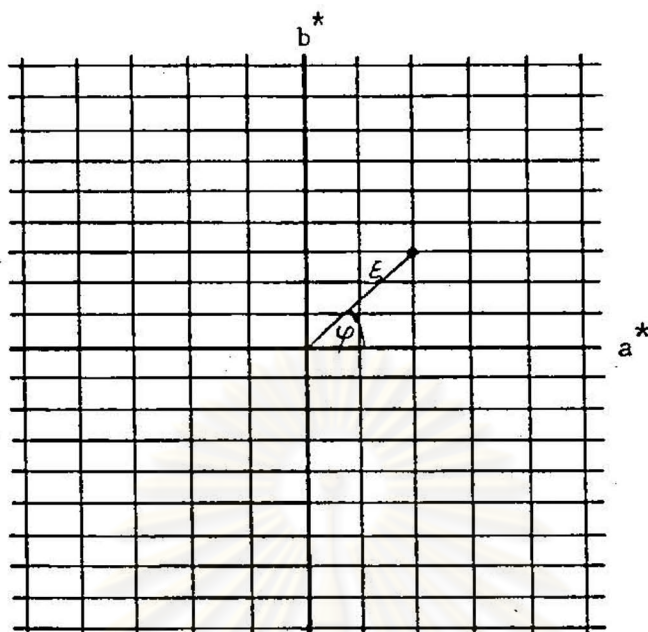
ค่าดัชนีผลเลอรัของระนาบที่ปิดล้อมผลึกและระยะห่างจากจุดกำเนิดถึงระนาบของผลึกจำลองของกรตไซเพอริติก ที่ใช้ในการวิจัยนี้ แสดงไว้ในตารางที่ 5.15 เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ สำหรับใช้คำนวณแฟคเตอร์การดูดกลืนรังสีเอ็กซ์แล้ว จึงนำไปคำนวณแก้ไขข้อมูลความเข้มซึ่งผลการคำนวณจะได้ขนาดของแฟคเตอร์โครงสร้างสังเกตุ ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลหลักสำหรับการหาโครงสร้างผลึกต่อไป

ตารางที่ 5.15 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ของระนาบที่ปิดล้อมผลึก และระยะห่างจากจุดกำเนิดถึงระนาบ

ชื่อระนาบ	h	k	l	ระยะจากจุดกำเนิดถึงระนาบ (มิลลิเมตร)	หมายเหตุ
ABEF	0	0	1	0.000	ผ่านจุดกำเนิด
CDHG	0	0	-1	0.026	
ACGE	-1	0	70	0.000	ผ่านจุดกำเนิด
BDHF	1	0	-75	0.044	
ABCD	0	-1	0	0.000	ผ่านจุดกำเนิด
EFGH	1	1	0	0.020	

สำหรับข้อมูลความเข้มที่รวบรวมได้จากวิธีการแบบพีเอชอี การคำนวณขนาดของแฟคเตอร์โครงสร้างสังเกต $|F_o|_{hkl}$ อาศัยผลลัพธ์จากโปรแกรม ABSW ซึ่งแก้ข้อมูลความเข้มให้ถูกต้องขึ้นจากการรวบรวมด้วยวิธีการแบบไวซ์เซ็นเบอร์ก็ ผลลัพธ์จากโปรแกรม ABSW จะให้ค่าแฟคเตอร์การดูดกลืนของระนาบผลึกต่าง ๆ ซึ่งแฟคเตอร์การดูดกลืนของระนาบผลึกต่าง ๆ ของผลึกตัวเดียวกันจะมีค่าเท่ากัน ซึ่งไม่ขึ้นกับวิธีการถ่ายภาพ ดังนั้นค่าแฟคเตอร์การดูดกลืนของระนาบผลึกต่าง ๆ ที่ปรากฏบนภาพถ่ายแบบพีเอชอี หรือภาพถ่ายแบบไวซ์เซ็นเบอร์ก็จึงเป็นค่าเดียวกัน

ส่วนค่าแฟคเตอร์ลอเรนซ์-โพลาไรซ์ คำนวณได้จากสมการ (4.63) และ (4.64) โดยการวัดค่า ξ และมุม φ ของจุดสะท้อนแต่ละจุด ดังแสดงในรูปที่ 5.20 หรือจะคำนวณโดยใช้ทฤษฎีฟิสิกส์ และฟังก์ชันตรีโกณมิติ เข้าช่วยก็ได้ ค่ามุมค่า ξ ของจุดสะท้อนต่าง ๆ แล้วแทนค่า ξ , ζ , $\bar{\mu}$, φ ที่หาได้ลงในสมการ (4.63) และ (4.64) จะได้ค่าแฟคเตอร์ลอเรนซ์-โพลาไรซ์ หลังจากนั้นแทนค่าความเข้มที่ได้จากการทดลอง แฟคเตอร์การดูดกลืน และแฟคเตอร์ลอเรนซ์-โพลาไรซ์ของจุดสะท้อนแต่ละจุดลงในสมการ (5.3) จะได้ขนาดของแฟคเตอร์โครงสร้างสังเกต ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลหลักสำหรับการหาโครงสร้างผลึกต่อไป

รูปที่ 5.20 การวัดค่า h และมุม φ ของจุดสะท้อนบนฟิล์ม

5.10.2 การคำนวณหาตำแหน่งอะตอมด้วยวิธีการผลึกวิทยาแบบตรง (direct methods in crystallography)

เนื่องจากผลึกกรตไฮเพอริติกเป็นสารประกอบที่มีเฉพาะอะตอมเบา คือ ออกซิเจน คาร์บอน และไฮโดรเจนเท่านั้น การคำนวณหาตำแหน่งอะตอมจึงไม่เหมาะที่จะคำนวณจากฟังก์ชันแพทเทอร์สัน ซึ่งการคำนวณฟังก์ชันแพทเทอร์สันเป็นวิธีการสำคัญในการหาตำแหน่งของอะตอมหนัก การคำนวณหาตำแหน่งอะตอมสำหรับสารประกอบที่ประกอบด้วยอะตอมเบา นิยมใช้วิธีการผลึกวิทยาแบบตรง ซึ่งมีวิธีการคำนวณหาตำแหน่งอะตอมหลายวิธี สำหรับการคำนวณหาตำแหน่งของกรตไฮเพอริติกในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การคำนวณโดยอาศัยโปรแกรม MULTAN 80 โดยใช้อัตราความเข้มที่แก้ค่าแฟคเตอร์ต่าง ๆ ถูกต้องแล้วจากวิธีการไวซ์เชิน-เบอร์เกอร์เป็นข้อมูลในการคำนวณ

โปรแกรม MULTAN 80 แบ่งออกเป็น 4 โปรแกรมย่อย คือ NORMAL, MULTAN EXFFT และ SEARCH การคำนวณหาตำแหน่งอะตอมโดยโปรแกรม MULTAN 80 นี้ สามารถคำนวณทั้ง 4 โปรแกรมย่อยต่อเนื่องกันไปในการสั่งงานเพียงครั้งเดียว หรือจะสั่งงานทีละโปรแกรมก็ได้ แต่ทั้งสองกรณีจะต้องทำงานเรียงตามลำดับโดยเริ่มจากโปรแกรม NORMAL, MULTAN EXFFT และสุดท้ายเป็น SEARCH รายละเอียดของแต่ละโปรแกรมมีดังนี้

โปรแกรม NORMAL เป็นโปรแกรมที่กำหนดค่า E หรือขนาดโครงสร้าง
 เจลียปกติ (normalised structure amplitude) จากค่าแฟกเตอร์โครงสร้างสังเกต
 F_{obs} และเตรียมแฟ้มข้อมูลเข้า (input file) สำหรับโปรแกรม MULTAN ข้อมูลป้อนเข้า
 (input data) ของโปรแกรมนี้เป็นค่าแฟกเตอร์โครงสร้างสังเกตที่ได้จากข้อมูลออก (output
 data) จากโปรแกรม CSPHABSW โดยการพิมพ์ค่าดัชนีมิลเลอร์ (Miller indices)
 ค่าแฟกเตอร์โครงสร้างสังเกตและค่าคงที่ซึ่งถ้าเป็น 0 หมายถึงจุดสะท้อนนั้นสังเกตได้ และถ้าเป็น
 1 หมายถึงจุดสะท้อนนั้นสังเกตไม่ได้ โดยใช้รูปคำสั่ง (FORMAT) เป็น (1(3I5, F10.0,
 I3)) บรรทัดสุดท้ายของข้อมูลให้พิมพ์ค่าแฟกเตอร์โครงสร้างสังเกตมีเครื่องหมายเป็นลบ
 ข้อมูลออกของโปรแกรมจะพิมพ์ลงบนกระดาษ และเทปแม่เหล็กซึ่งอยู่ที่ FT02F001 สำหรับเทป
 แม่เหล็กที่บันทึกผลการคำนวณนี้ จะใช้เป็นข้อมูลป้อนเข้าของโปรแกรม MULTAN ต่อไป ลักษณะ
 ของโปรแกรมเป็นดังนี้

```
//ZIAD0001 JOB CLASS=T,MSGLEVEL=(1,1),MSGCLASS=A,TYPRUN=HOLD
//ST1 EXEC FORTVLG,PARM='LET,LIST'
//LKED.SYSPRINT DD SYSOUT=A
//LKED.SYSLIN DD DSN=CUPH.XTALOBJ(NORMAL),DISP=SHR,UNIT=SYSDA,
//      VOL=SER=VS1WK3
//GØ.FT06F001 DD SYSOUT=A
//FT02F001 DD UNIT=TAPE,VOL=SER=2556,DISP=(OLD,KEEP),LABEL=(,NL),
//      DCB=(RECFM=V,LRECL=1796)
//FT03F001 DD DSN=ØØS2,UNIT=SYSDA,VOL=SER=VS1WK3,DISP=(,PASS),
//      SPACE=(TRK,(200,10))
//FT04F001 DD DSN=ØØS4,UNIT=SYSDA,VOL=SER=VS1WK3,DISP=(,PASS),
//      SPACE=(TRK,(40,1))
//FT08F001 DD DSN=ØØS8,UNIT=SYSDA,VOL=SER=VS1WK3,DISP=(,PASS),
//      SPACE=(TRK,(40,1))
//GØ.SYSIN DD *
```

DATA

```
/*
//
```

โปรแกรม MULTAN ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นส่วนที่คำนวณหาเซตของจุดสะท้อนที่มีความเข้มมาก 3 จุด โดยวิธีขั้นนิโคเลอรัสมันกันเป็น H , H' และ $H-H'$ แล้วใช้การลู่เข้า (convergence) หาจุดสะท้อนเริ่มต้นเพื่อใช้ในสูตรแทนเจน (tangent formula) ส่วนที่สองเป็นส่วนที่พิจารณาเฟสของจุดสะท้อนทั้งหมดจากเซตของจุดสะท้อนเริ่มต้นแต่ละเซต พร้อมทั้งคำนวณตัวเลขความถูกต้อง (figures of merit) ของแต่ละเซตของจุดสะท้อนเริ่มต้นด้วยข้อมูลป้อนเข้าของโปรแกรมเป็นเทปแม่เหล็กซึ่งเป็นข้อมูลออกจากโปรแกรม NORMAL โดยที่เทปข้อมูลออกของโปรแกรม NORMAL ที่ FT02F001 จะมาเป็นเทปข้อมูลป้อนเข้าของโปรแกรม MULTAN ที่ FT02F001 ส่วนข้อมูลออกของโปรแกรมจะพิมพ์ลงบนกระดาษและเทปแม่เหล็ก โดยจะพิมพ์ลงบนเทปแม่เหล็ก 2 ม้วน ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลป้อนเข้าของโปรแกรม EXFFT ต่อไป เทปข้อมูลออกของโปรแกรมจะอยู่ที่ FT03F001 และ FT04F001 ลักษณะของโปรแกรมเป็นดังนี้

```
//ZIAD1134 JOB CLASS=T,MSGLEVEL=(1,1),MSGCLASS=A,TYPRUN=HOLD
//ST1 EXEC FORTVLG,PARM='LET,LIST'
//LKED.SYSRINT DD SYSOUT=A
//LKED.SYSLMDD DD DSN=&&G0SET(&G0PGM),DISP=(,PASS),UNIT=SYSDA,
// SPACE=(TRK,(50,20,1),RLSE)
//LKED.SYSLIN DD DSN=CUPH.XTAL0BJ(MULTAN),DISP=SHR,UNIT=SYSDA,
// VOL=SER=VS1WK3
//G0.FT06F001 DD SYSOUT=A
//FT02F001 DD UNIT=TAPE,VOL=SER=2556,DISP=(OLD,KEEP),LABEL=(,NL),
// DCB=(RECFM=V,LRECL=1796)
//FT03F001 DD UNIT=TAPE,VOL=SER=0327,DISP=(OLD,KEEP),LABEL=(,NL),
// DCB=(RECFM=V,LRECL=1769)
//FT04F001 DD UNIT=TAPE,VOL=SER=3830,DISP=(OLD,KEEP),LABEL=(,NL),
// DCB=(RECFM=V,LRECL=1769)
//SYSIN DD *
```

DATA

/*
//

โปรแกรม EXFFT เป็นโปรแกรมที่กำหนดแผนภาพ E (E-map) จากเซตของแฟกเตอร์โครงสร้างเลขสี่ปกติ ข้อมูลป้อนเข้าของโปรแกรมเป็นเทปแม่เหล็กซึ่งเป็นข้อมูลออกจากโปรแกรม MULTAN โดยเทปข้อมูลออกของโปรแกรม MULTAN ที่ FT04F001 และ FT03F001 จะต้องมาเป็นเทปข้อมูลป้อนเข้าของโปรแกรม EXFFT ที่ FT04F001 และ FT08F001 ตามลำดับ ส่วนข้อมูลออกของโปรแกรมจะพิมพ์ลงบนกระดาษและเทปแม่เหล็ก ซึ่งเทปข้อมูลออกของโปรแกรมจะอยู่ที่ FT03F001 ลักษณะของโปรแกรมเป็นดังนี้

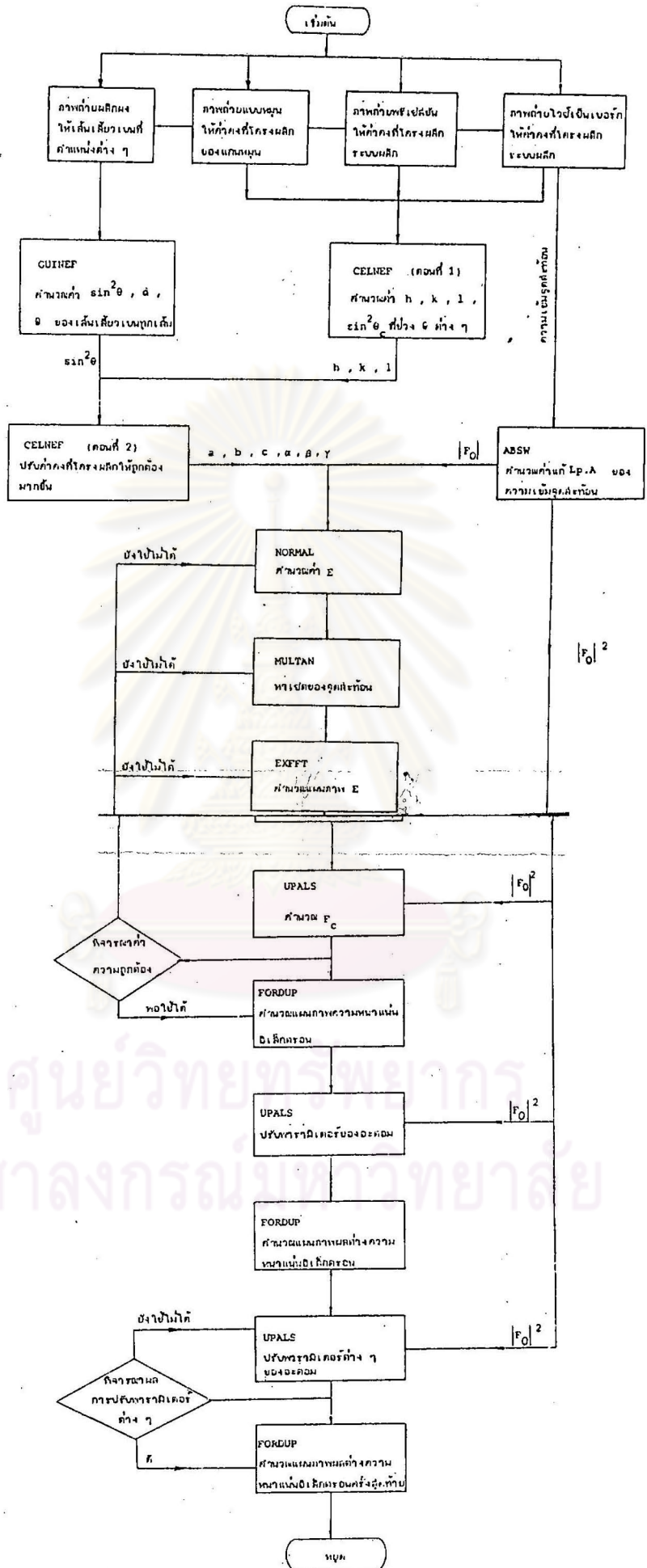
```
//ZIAD1034 JOB CLASS=T,MSGLEVEL=(1,1),MSGCLASS=A,TYPRUN=HOLD
//ST1 EXEC FORTVLG,PARM='LET,LIST'
//LKED.SYSPRINT DD SYSOUT=A
//LKED.SYSLMDD DD DSN=&&G0SET(&G0PGM),DISP=(,PASS),UNIT=SYSDA,
// SPACE=(TRK,(50,20,1),RLSE)
//LKED.SYSLIN DD DSN=CUPH.XTAL0BJ(EXFFT),DISP=SHR,UNIT=SYSDA,
// VOL=SER=VS1WK3
//G0.FT06F001 DD SYSOUT=A
//FT03F001 DD UNIT=TAPE,VOL=SER=2556,DISP=(OLD,KEEP),LABEL=(,NL),
// DCB=(RECFM=V,LRECL=1796)
//FT04F001 DD UNIT=TAPE,VOL=SER=3830,DISP=(OLD,KEEP),LABEL=(,NL),
// DCB=(RECFM=V,LRECL=1796)
//FT08F001 DD UNIT=TAPE,VOL=SER=0327,DISP=(OLD,KEEP),LABEL=(,NL),
// DCB=(RECFM=V,LRECL=1796)
//SYSIN DD *
.
.
.
DATA
.
.
.
/*
//
```

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โปรแกรม SEARCH เป็นโปรแกรมที่หาโคออร์ดิเนตของพิกสูงสุด'ในแผนภาพ E และหากกลุ่มของพิกที่สามารถตัดตัวกันเป็นโมเลกุล หรือส่วนของโมเลกุล กำหนดความยาวพันธะและมุมระหว่างพันธะในแต่ละส่วนของโมเลกุล พร้อมทั้งฉายภาพลงบนระนาบต่าง ๆ ตามที่ต้องการ ข้อมูลป้อนเข้าของโปรแกรมเป็นเทปแม่เหล็กซึ่งเป็นข้อมูลออกของโปรแกรม EXFFT โดยที่เทปข้อมูลออกของโปรแกรม EXFFT ที่ FT03F001 จะเป็นเทปข้อมูลป้อนเข้าของโปรแกรม SEARCH ที่ FT03F001 ส่วนข้อมูลออกของโปรแกรมจะพิมพ์ลงบนกระดาษและเทปแม่เหล็ก ซึ่งเทปข้อมูลออกของโปรแกรมจะอยู่ที่ FT08F001 ลักษณะของโปรแกรมจะเป็นดังนี้

```
//ZIAD7733 JOB CLASS=T,MSGLEVEL=(1,1),MSGCLASS=A,TYPRUN=HOLD
//ST1 EXEC FORTVLG,PARM='LET,LIST'
//LKED.SYSRINT DD SYSOUT=A
//LKED.SYSLMØD DD DSN=&&GØSET(&GØPGM),DISP=(,PASS),UNIT=SYSDA,
// SPACE=(TRK,(50,20,1),RLSE)
//LKED.SYSLIN DD DSN=CUPH.XTALØBJ (SEARCH),DISP=SHR,UNIT=SYSDA,
// VOL=SER=VS1WK3
//GØ.FT06F001 DD SYSOUT=A
//FT03F001 DD UNIT=TAPE,VØL=SER=2566,DISP=(ØLD,KEEP),LABEL=(,NL),
// DCB=(RECFM=V,LRECL=1796)
//FT08F001 DD UNIT=TAPE,VØL=SER=0327,DISP=(ØLD,KEEP),LABEL=(,NL),
// DCB=(RECFM=V,LRECL=1796)
//SYSIN DD *
.
.
.
DATA
.
.
.
/*
//
```

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 5.21 แผนผังแสดงขั้นตอนการคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

หลังจากคำนวณโดยใช้โปรแกรม MULTAN 80 แล้ว จะได้ตำแหน่งอะตอมออกมาเป็นเซต ๆ พร้อมกับตัวเลขความถูกต้อง ตำแหน่งอะตอมที่ได้มานั้นเป็นตำแหน่งอะตอมเพียงบางส่วนในหนึ่งหน่วยเซลล์เท่านั้น ซึ่งตำแหน่งอะตอมที่เหลือหาได้โดยการคำนวณแฟคเตอร์โครงสร้างซึ่งอาศัยเฟส หรือตำแหน่งของอะตอมที่ทราบแล้วจากโปรแกรม MULTAN 80 โดยใช้โปรแกรม UPALS จากนั้นเอาผลลัพธ์ที่ได้มาเป็นข้อมูลของโปรแกรม FORDUP เพื่อคำนวณแผนภาพความหนาแน่นอิเล็กตรอน หรือแผนภาพผลต่างความหนาแน่นอิเล็กตรอนเพื่อหาตำแหน่งอะตอมเพิ่ม เมื่อได้ตำแหน่งอะตอมแล้วจึงใช้โปรแกรม UPALS ปรับ (refine) โครงสร้างของผลึกให้ถูกต้องขึ้น

สำหรับการคำนวณหาตำแหน่งอะตอมของกรดไฮเพอร์ริกโดยใช้โปรแกรม MULTAN 80 ปรากฏว่าได้เซตของเฟสออกมาทั้งหมด 54 เซต โดยเซตที่ 17 มีเลขความถูกต้องสูงที่สุด ดังนั้นจึงนำเซตที่ 17 มาหาตำแหน่งอะตอม หลังจากผ่านโปรแกรม EXFFT และ SEARCH ตามลำดับ พบว่าได้กลุ่มตำแหน่งที่น่าจะเป็นอะตอมที่สับกันเป็นส่วนของโมเลกุลออกมาเป็น 6 กลุ่ม จึงเลือกนำกลุ่มที่มีจำนวนตำแหน่งที่น่าจะเป็นอะตอมมากที่สุดคือ 10 อะตอมมาคำนวณแฟคเตอร์โครงสร้างโดยใช้โปรแกรม UPALS พบว่าค่า R เป็น 53.33% นำเฟสของตำแหน่งอะตอมที่ได้มาทำแผนภาพความหนาแน่นอิเล็กตรอน เพื่อหาตำแหน่งอะตอมอื่นเพิ่มโดยใช้โปรแกรม FORDUP และได้ลองทำตามลำดับขั้นตอนเช่นนี้กับตำแหน่งที่น่าจะเป็นอะตอมกลุ่มอื่นด้วย แต่ให้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องน้อยกว่าตำแหน่งกลุ่มแรก จึงได้มุ่งไปพิจารณาจากตำแหน่งที่น่าจะเป็นอะตอมกลุ่มแรก 10 ตำแหน่งนั้น ซึ่งคิดว่าตำแหน่งที่น่าจะเป็นอะตอมที่ถูกต้องคงต้องอยู่ในเซตนี้ โดยจะคำนวณต่อไปภายในเวลาที่อันวนนี้ ซึ่งยังไม่สามารถสรุปโครงสร้างของผลึกกรดไฮเพอร์ริกได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย